

36. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2023. április 18-20.
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar

**Az amerikai és orosz hibrid hadviselés egyes aspektusainak
bemutatása a 2014-es ukrán konfliktus alapján**

Pályamunka lezárásának időpontja: 2021. november

2023.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2
Bevezetés	3
1. fejezet: Ukrajna a rendszerváltás után.....	6
Rendszerváltás Ukrajnában	6
Ukrajna társadalmának és gazdaságának rövid ismertetése 1991-2013-ig	6
Narancsos forradalom	8
Európai Unióval vagy az Oroszországi Föderációval való szorosabb kapcsolat	10
2. Fejezet: Az ukrán politikai rendszer megroppanása.....	11
Tüntetések kezdete 2013-ban	11
Forradalmi fordulat 2014-ben.....	14
Külföldi országok szerepe a forradalomban.....	16
3. Fejezet: Amerikai és orosz hibridhadviselési módok és az érdekelt felek céljai.....	18
Az Amerikai Egyesült Államok szerepe az ukrán eseményekben, valamint Amerika.....	18
Orosz beavatkozás a Krímben, Kelet-Ukrajna destabilizációja, valamint	22
Melyek az amerikai módszerek?	26
Melyek az orosz módszerek?.....	31
4. Fejezet: Esetleges jövőképe a konfliktusoknak.....	34
Ukrajna lemond Kelet-Ukrajnáról	34
Ukrajna megpróbálja visszafoglalni teljesen a keleti régiót.....	35
Teljes autonómia az ukrán régióknak	36
Magyarság helyzete és szerepe Kárpátalján a konfliktus fényében.....	37
Összegzés.....	38
Felhasznált irodalom	41
Könyvek:	41
Folyóiratok:	41
Egyéb forrás:	42

Bevezetés

Ukrajna, az ukrán politikai helyzet az elmúlt két évtizedben nem csak a régió, hanem időnként a globális sajtó érdeklődésének is a kereszttüzébe került. Ennek több oka volt, közülük az egyik legmarkánsabb, hogy az országban egy folyamatosan meglévő politikai harc 2014-re forradalomba torkollott, az ország keleti részén polgárháború tört ki, ráadásul a Krím-félsziget is furcsa körülmények között csatlakozott Oroszországhoz. A mai napig számos részlet és információ nem tisztázott a forradalom és a polgárháború körül, sok a kérdőjel az eseményeket illetően. A konfliktus unikális jelleg¹e miatt több oldalról is megközelítették azt a szakemberek, vannak, akik egyenesen a hibrid hadviselés orosz megjelenésének tartják a konfliktus lefolyását — ez pedig markánsan igazolja a téma aktualitását.

A mai napig meghatározza a kelet-közép-európai régió stabilitását az ukrán politikai helyzet, közvetetten Magyarországra is hatással van, hisz szomszédos országok vagyunk, és a Kárpátalján élő magyarok helyzete a magyar külpolitikán túl a közvéleményt is foglalkoztatja. Az ukrán válság a mai napig tart és messze még a probléma megoldása. Annak is megvan az esélye, hogy egy eskaláció következtében a konfliktus nyílt háborúvá változhat.

A dolgozatomban a 2014-es ukrán konfliktusba beavatkozó külföldi hatalmak tevékenységének okaira és módszereire fókuszálok, ezzel is kicsit szélesebben értelmezve a hibrid hadviselést — mely megítélésem szerint nem csupán orosz módszertant jelent/jelenthet. A problémafelvetés éppen ebből a meglátásból indul ki, miszerint a hibrid eszközök és módszerek alkalmazása nem csupán orosz sajátosság, de mások is láthatnak benne akaratérvényesítési potenciált.

A tudományos problémaként a legfontosabb kérdés, hogy vajon a 2014-es ukrainai események során az abban szerepet játszó államok és érdekek mentén felismerhetőek-e a napjainkban oly népszerű hibrid hadviselés jellegzetességei az amerikai és az orosz fél tekintetében, illetve ebből fakadóan azonosítható-e az amerikai és orosz hibrid hadviselés eszközrendszere és gondolkodásmódja? Ukrajna 2014-ig szorosan az orosz érdekszféra része volt, utána azonban a nyugati érdekszféra hatókörébe is bekerült, de közben a polgárháborúnak köszönhetően az ország nyugati integrációja nem kezdődött meg. Ennek ellenére Oroszország a mai napig érdekszférája részének tekinti Ukrajnát. Számtalan különböző szervezet, mozgalom

¹ A mai napig sok a kérdőjel, mi volt az oka annak, hogy a tüntetők hirtelen radikalizálódtak, kik voltak azok a mesterlövészek, akik mind a tüntetőkre, mind a rendőrökre tüzet nyitottak, illetve a rengeteg különböző célú, ideológiájú szerveződések, csoportok, hogyan voltak képesek koordináltan véghez vinni egy hatalomátvételt, amire Európában hosszú ideje nem volt példa.

vett részt a forradalomban, melyeknek közel sem azonos céljaik és célkitűzéseik voltak, a kapcsolati hálójuk is zavaros és összetett, ezt fontos megérteni a probléma megoldásához. Az ukrán válságban aktívan beavatkoztak külső erők is, így ezen erők érdekeinek és céljaik feltárása elengedhetetlen az ukrán helyzet kérdéseinek megválaszolásában. Nem elhanyagolható továbbá az ukrán oligarchák szerepe sem, akik erőteljes hatalommal bírtak és bírnak a mai napig az országban, befolyásuk van az ország politikai életére.

A kutatás során megpróbálom a válság mélyére ásni, feltárni a kiváltó okait, megérteni az egyes hatalmi csoportosulások indítékait a konfliktusban, valamint azt, hogy ezek a csoportok mennyire érték el céljaikat. A kutatás célja, hogy érthetőbbé váljanak a különböző szereplők érdekei Ukrajnával kapcsolatban, legyen szó az Amerikai Egyesült Államokról, Oroszországról vagy az Európai Unióról (ez utóbbit nem lehet teljesen figyelmen kívül hagyni, de elsősorban a két atomhatalomra fókuszálok, és így az EU-t csak érintőlegesen vizsgálom). A kutatásban továbbá megpróbálom megtalálni azokat a hibrid hadviselési eszközöket, amelyekkel a különböző hatalmak éltek, illetve ezek eredményességét is megpróbálom értékelni. A kutatásban arra keresem legfőképp a választ, hogy milyen módszereket alkalmaz egy-egy hatalom a hibrid hadviselésben, ezen módszerek kialakulásának melyek az okai, illetve miért éppen ezek az eszközök bizonyulnak hatékonynak az adott ország szempontjából.

A kutatás során több hipotézist igyekszem igazolni. Bizonyítom, hogy az Ukrán válság okait a hatalmi érdekek mellett számos strukturális és kulturális probléma növelte, sőt katalizátorként folyamatosan fenntartja. Feltárom milyen szerepet játszott a média a konfliktus során, és bemutatom, hogy milyen nyomásgyakorlásnak volt kitéve a forradalmat követő átmeneti ukrán kormány. Bizonyítom, hogy a 2014-es ukrainai eseményekben számos külföldi állam érdekei érvényesítése miatt beavatkozott az eseményekbe, különösen az Amerikai Egyesült Államok és az Oroszországi Föderáció. Igazolom, hogy a hibrid hadviselésként definiált eszközrendszert mindkét hatalom alkalmazta a konfliktus során. Zárásként pedig a fenti bizonyítást követően törekszem feltárni, hogy a konfliktusból milyen kiúttal, milyen cselekvési lehetőségekkel rendelkezik Ukrajna.

A kutatásom számos formában osztályozható, és igazán nem jelenthető ki egyértelműen, hogy feltáró, összehasonlító, történeti, esetleg magyarázó kutatásként tekinthetünk ezen munkára. Az induktív jellegű kutatásban mindegyik azonosítható a dolgozat bizonyos részein. A kutatás során a hipotézisek igazolását elsősorban az események bemutatása, az abban megjelenő részletek és összefüggések tekintetében az alulról felfelé való bizonyítás jellemzi, azaz elsősorban induktív módszertant alkalmazok.

A dolgozatot négy fejezetre osztottam. Az első fejezetben röviden ismertetem Ukrajna rendszerváltás utáni helyzetét, kitérek a társadalmi és gazdasági szegmensekre, bemutatva milyen társadalmi és gazdasági problémákkal küzdött/küzd Ukrajna a mai napig, milyen gyenge pontjai vannak az országnak a dolgozat témája szempontjából. Ezeken túlmenően röviden ismertetem, milyen lépések indukálták a 2013 végén kitörő tüntetéseket.

A második fejezetben bemutatom a viszonylag békésebb, kezdeti időszak tüntetéseit, majd fokozatosan áttérek a 2014-es véres, forradalmi eseményekre. Ebben a fejezetben bemutatom milyen módon — sokszor kaotikusan — zajlottak az események, milyen ukrán és nemzetközi szereplők vállaltak tevékenyen részt az eseményekben, valamint bemutatom az ukrán politikai vezetés inkompetenciáját a válság kezelésében. A fejezetet az új vezetés hatalomátvételével, az új politikai vezetők bemutatásával, valamint a külföldi országok konfliktusban betöltött szerepével zárom.

A harmadik fejezetben az amerikai és orosz hibrid hadviselési eszközök azonosítására teszek kísérletet, az adott ország hibrid hadviselésének módjára (módszereire) keresem a választ. Kitérek az amerikai és orosz érdekekre a térségben, bemutatom milyen geopolitikai elképzelései vannak az Amerikai Egyesült Államoknak a térséget illetően, miért fontos számukra Ukrajna. Természetesen foglalkozom a Krím elcsatolásának módszertanával, a kelet-ukrajnai harcokkal, és az ebben azonosítható orosz szereppel, valamint azzal is, hogy milyen amerikai érdekek tudtak és tudnak érvényesülni a sikeres forradalmat követően Ukrajnában.

Az utolsó, negyedik fejezetben megpróbálok a jövőbe tekinteni, beazonosítani a lehetséges forgatókönyveket a jelenlegi ukrán konfliktus megoldása szempontjából. Kitérek egy lehetséges háborús eszkalációra, és persze a konfliktus esetleges békés rendezésre is. Röviden a magyarság helyzetét is ismertetem a konfliktus tekintetében, hogyan változott az ott élő magyarok élete a forradalom hatására. A munkámat a dolgozat rövid összegzésével, hipotéziseim igazolásával, valamint cáfolásával zárom.

1. fejezet: Ukrajna a rendszerváltás után

Rendszerváltás Ukrajnában

1990. július 16-án az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság parlamentje, a Verkhovna Rada kikiáltotta Ukrajna függetlenségét a Szovjetuniótól. Egy deklarációt fogadtak el, mely többek között tartalmazta az ukrán nép akaratának képviselését; a szándékot, hogy egy demokratikus társadalmat hozzanak létre; egy kinyilatkoztatást, miszerint az emberi jogok és a szabadság védelmét minden nemzetiség számára biztosítani szükséges; az ukrán nép teljes körű politikai, gazdasági, társadalmi és szellemi fejlődésének elősegítése alapvetés; a jogállamiság kialakítása elengedhetetlen; és mindezek mellett az ukrán nép szuverenitásának és önrendelkezésének megteremtése megkérdőjelezhetetlen². A még működő Szovjetunió pártkatonái nem nézték Mihail Gorbacsov ténykedését jó szemmel, ám a puccskísérletük vele szemben, hogy visszaállítsák a kommunista párt uralmát, kudarcot vallott. Ezek után 1991 augusztus 24-én az Ukrán Parlament elfogadta a törvényt a függetlenségükről³. Az első szavazásra és elnökválasztásra 1991. december 1-én került sor. A törvényhozók 90%-a támogatta a Függetlenség Törvényt és megválasztották az ország első elnökét, Leonyid Kravcsukot, aki addig a törvényhozás elnöke volt. Mindezek után, a bresti és az alma Ata-i találkozón Fehéroroszország, Oroszország és Ukrajna vezetői hivatalosan is megszüntették a Szovjetuniót és helyette megalkották a Független Államok Közösségét.⁴ 1991. december 26-án a Szovjet Szocialista Köztársaságok Uniójának Tanácsa elfogadta a deklarációt a Független Államok Közösségének megalakulásáról, ami ezzel de jure megszüntette a Szovjetuniót.⁵

Ukrajna társadalmának és gazdaságának rövid ismertetése 1991-2013-ig

Ukrajna a Szovjetunió összeomlásakor több mint ötven milliós népességgel rendelkezett. A csúcs az ország történetében 1993-ban volt, amikor is 52 millió volt az ország

² Verkhovna Rada
(http://gska2.rada.gov.ua:7777/site/postanova_eng/Declaration_of_State_Sovereignty_of_Ukraine_rev1.htm)
letöltés ideje: 2021.08.03.)

³ Verkhovna Rada
(http://gska2.rada.gov.ua:7777/site/postanova_eng/Rres_Declaration_Independence_rev12.htm) letöltés ideje: 2021.08.03.

⁴ RadioFreeEurope ([Soviet Leaders Recall 'Inevitable' Breakup Of Soviet Union \(rferl.org\)](http://www.rferl.org/Soviet_Leaders_Recall_'Inevitable'_Breakup_Of_Soviet_Union)) letöltés ideje: 2021.08.03.

⁵ Solodkov, A. ([Период распада: последний декабрь Союза. 26 декабря 1991 года](http://www.1917.ru/period_raspada_poslednij_dekabr_soyuza_26_dekabrja_1991_goda)). letöltés ideje: 2021.08.03.

lakossága.⁶Egészen a 2013-14-es Euromaidan⁷ tüntetésekig 6,6 millióval, megközelítőleg 12,8%-kal csökkent az ország népessége.

Az ország etnikai megoszlása színes, ennek ellenére ukrán statisztikai adatok alapján az ukrán nemzet majdnem 78%-ot tesz ki, őket követi a legnagyobb kisebbségi csoport az országban az orosz, 17,3%-kal, és számos kisebb népcsoport mellett a magyar népesség csupán 0,3%-ot tett ki 2001-ben.⁸ Ezzel szemben az ukránt, mint anyanyelvet beszélők száma meglepően jóval alacsonyabb ennél az aránynál, mint amit a népességarányokból gondolnánk, az állampolgárok 67,5%-a tekinti az ukrán nyelvet az anyanyelvének.⁹

A lakosság túlnyomó része, mintegy kétharmada kereszténynek vallja magát, azon belül is ortodox kereszténynek, ugyanakkor ezen belül sokszor nem fejtik ki különösebben, hogy az ukrán ortodox vagy orosz ortodox egyházhoz tartoznak.

A társadalmat tekintve előregedő társadalomról beszélünk, a lakosság meghatározó részét (43,66%) a 25-54 év közöttiek teszik ki, a 65 év felettiek 17,03%-ot. Az ukrán társadalom 99,8%-a képes írni és olvasni, az ország éves szinten a GDP 5,4%-át költi oktatásra.¹⁰Ezen adatok alapján megállapítható, hogy Ukrajna nem tér el sem a 2013-14-es időszakához képest túlnyomóan¹¹, illetve bőven az európai átlagba sorolható ezen indikátorok alapján.

Oroszország után az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság volt a Szovjetunió legfontosabb gazdasági eleme, a következő helyen álló köztársaság termelésének mintegy négyszeresét állította elő. Termékeny fekete földje a szovjet mezőgazdasági termelés több mint negyedét adta, gazdasága pedig jelentős mennyiségű húst, tejet, gabonát és zöldséget szállítottak más köztársaságoknak. Hasonlóképpen szerteágazó nehézipara egyedi berendezéseket, például nagy átmérőjű csöveket és függőleges fűrőgépeket, valamint nyersanyagokat szállított a volt Szovjetunió más régióinak ipari és bányászati telephelyeire.¹²

Röviddel az 1991. augusztusi függetlenné válás után az ukrán kormány liberalizálta a legtöbb árat, és jogi keretet hozott létre a privatizációhoz, de a kormányon és a törvényhozáson

⁶ SSC of Ukraine, 1998-2020, http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ds/nas_rik/nas_e/nas_rik_e.html

⁷ Az Euromaidan egy tüntetéshullám és polgári elégedetlenség volt Ukrajnában, amely 2013. november 21-én éjjel kezdődött a kijevi Majdan Nezaleznosztyi (Függetlenség tere) nyilvános tüntetésekkel. A tüntetéseket az ukrán kormány azon döntése váltotta ki, hogy felfüggeszti az Európai Unióval kötendő társulási megállapodás aláírását, és helyette az Oroszországhoz és az Eurázsiai Gazdasági Unióhoz való szorosabb kapcsolatokat választja., Balmforth, Richard: Kiev protesters gather, EU dangles aid promise, Reuters, 2013.12.12., <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-idUSBRE9BA04420131212>

⁸ SSC of Ukraine <http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/nationality/>

⁹ SSC of Ukraine <http://www.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/language/>

¹⁰ Central Intelligence Agency <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ukraine/#people-and-society>

¹¹ 2013-14-es időszakhoz képest GDP arányosan a 6,5% körüli kiadás helyett csak 5,4% körül költ Ukrajna az oktatásra

¹² Central Intelligence Agency <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ukraine/#economy>

belül a reformmal szembeni széles körű ellenállás hamarosan megakasztotta a reformtörekvéseket, és némi visszalépéshez vezetett. A termelés 1999-re az 1991-es szint kevesebb mint 40%-ára esett vissza. Külső intézmények, „különösen az IMF” arra ösztönözték Ukrainát, hogy a gazdasági növekedés elősegítése érdekében gyorsítsa fel a reformok ütemét és terjedelmét. Az ukrán kormány tisztviselői egy 2005. márciusi költségvetési törvényben megszüntették a legtöbb adó- és vámkedvezményt, aminek hatására több gazdasági tevékenység kikerült Ukrajna nagyszámú árnyékgazdaságából. 2000-tól 2008 közepéig Ukrajna gazdasága a miniszterelnök és az elnök közötti politikai viták ellenére is élénk volt. A gazdaság 2009-ben az előző évhez képest közel 15%-kal zsugorodott, ami a világ legrosszabb gazdasági teljesítményei közé tartozott. 2010 áprilisában Ukrajna árendedményt alkudott ki az orosz gázimportra, cserébe azért, hogy Oroszország meghosszabbította a krími haditengerészeti támaszpont bérleti szerződését.¹³

Emellett az oligarcha-típusú vállalkozói réteg miatt a korrupció is kiemelkedően magas, gyakorlatilag orosz és nyugatbarát oligarchák „harcaként” jellemezhető az ukrán gazdasági élet, valamint ezek az üzletemberek befolyással bírnak a média, politika és az élet egyéb területein is.¹⁴

Narancsos forradalom

A narancsos forradalom 2004 vége és 2005 eleje között zajlott le. Kiváltó okai közé sorolható többek között a 2004-es elnöki választás második fordulója, melyet az ellenzék szerint a választást nyerő jelölt, Viktor Janukovics elcsalt a választók megfélemlítésével, emberek lefizetésével. Emellett a híres újságíró, Gerogij Gongadze halálával az éppen regnáló elnököt vádolták.¹⁵ A forradalom az ukrán fővárosban, Kijevben zajlott le. A tüntetők több napon keresztül, úgynevezett „sátortáborokban” tüntettek és tartottak polgári elégedetlenségi megmozdulásokat¹⁶. Ezek mellett tömeges sztrájkokra is sor került, melyet az ellenzék szervezett.

¹³ Central Intelligence Agency (<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ukraine/#economy>) letöltés ideje: 2021.09.02.

¹⁴ KAYLAN, Melik: Oligarchs, Russia and Ukraine: What Magnitsky, Akhmetov And Kiev's Elections Bode

¹⁵ Később az ügyészség megállapította, hogy Geogij Gongadze az Ukrán Biztonsági Szolgálat zaklatása után, majd az újságíró kényszerített elrejtőzése után korrupt rendőrök ölték meg őt Leonid Kucsma parancsára. A testét Kijevtől mindössze 70 km-re találták meg egy erdőben. Langlois, Jill: Former Ukraine police chief convicted of journalist's murder, TheWorld, 2013.01.29., <https://theworld.org/stories/2013-01-29/former-ukraine-police-chief-convicted-journalists-murder>

¹⁶ Karatnycky, Adrian: *Ukraine's Orange Revolution*, In: *Foreign Affairs*, Volume 84, Number 2, 2005; Andrew Wilson, *Ukraine's 'Orange Revolution' of 2004: The Paradoxes of Negotiation*, in Adam Roberts and Timothy Garton Ash (eds.): *Civil Resistance and Power Politics: The Experience of Non-violent Action from Gandhi to the Present*, Oxford University Press, 2009, pp. 295–316.

Viktor Juscsenko lett 2005-2010-ig lett az ország elnöke, ezzel véget vetve a békés narancsos forradalomnak.²¹

Mindezen információkat figyelembevéve érthető miért volt békés maga a forradalom, illetve milyen mély szintű strukturális problémákkal és belső ellentétekkel tűzdelt az ukrán politika és rendvédelmi szervek és titkosszolgálati szféra. Ezen tények később nagyban meg fogják határozni Janukovics sorsának alakulását a 2013-14-es események során, illetve segít megérteni a 2013-14-es forradalom sikerességének okait.

Európai Unióval vagy az Oroszországi Föderációval való szorosabb kapcsolat dilemmái

Az Európai Unió (EU) és Ukrajna közötti kapcsolatokat az Ukrajna és az Európai Unió közötti társulási megállapodás és a mélyreható és átfogó szabadkereskedelmi övezethez (angol elnevezése: **Deep and Comprehensive Free Trade Area**, röviden: DCFTA) csatlakozás témája alakította 2014 előtt. Nem véletlenül, hiszen mint egy jelentős kiterjedéssel és populációval rendelkező ország számos gazdasági lehetőséget jelent az EU részére. Ennek megfelelően alakultak az erőviszonyok 2014-ig, majd azt követően is, mikor Ukrajna kiemelt partner lett a keleti partnerség és az európai szomszédságpolitika (ENP) keretében. Azóta az EU és Ukrajna egyre szorosabb kapcsolatra törekszik egymással, amely az együttműködésen túlmenően fokozatos gazdasági integrációra és a politikai együttműködés elmélyítésére is kiterjed.²²

Ugyanakkor nem lehet szó nélkül elmenni amellett sem, hogy Ukrajna a Szovjetunió szétesése után megalkotta Oroszországgal és Fehéroroszországgal karöltve a FÁK-ot (Független Államok Közössége), amely által szorosabbra fűzte a gazdasági és védelmi együttműködését ezen országokkal. Az látható volt már 2014 lőtt is, hogy egyszerre a nyugati, EU és NATO integráció elképzelhetetlen egy olyan Ukrajnával, amelyik ezer szállal kötődik Oroszországhoz. Ezért vezetett heves társadalmi elégedetlenséghez az a szituáció, amikor Janukovics elnök 2013-ban, az utolsó pillanatban visszamondta az EU társulási szerződést és helyette az oroszokkal kötött üzletet, ezzel Oroszország mellett „hagyva” az országot, ahova tartozott korábban is több évszázadig.²³

²¹ Quinn-Judge, Paul – Zarakhovitch, Yuri: The Orange Revolution, TIME, 2004.11.28., <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,832225,00.html>

²² EU & Ukraine relations -FACT SHEET, European External Action Service, 2014.04.17.

²³ Ukraine fails to sign landmark deal at EU summit, EuroNews, 2013.11.29., <https://uk.news.yahoo.com/video/ukraine-fails-sign-landmark-deal-083102747.html>; Ukraine still wants historic pact with EU, Oman Observer, 2013.11.27., <https://web.archive.org/web/20140125161035/http://main.omanobserver.om/?p=34172>; Ukraine police move on protesters and opposition party, BBC News, 2013.12.09., <https://www.bbc.com/news/world-europe-25307255>; Russia offers Ukraine major economic assistance, BBC News, 2013.12.17., <https://www.bbc.com/news/world-europe-25411118>; Ukraine to issue Eurobonds; Russia will purchase \$15 bln, says Russian finance minister, Interfax-Ukraine, 2013.12.17., <https://en.interfax.com.ua/news/economic/182491.html>

2. Fejezet: Az ukrán politikai rendszer megroppanása

Tüntetések kezdete 2013-ban

Ukrajna 2012 március 30-án kezdeményezte az Európai Unió Társulási megállapodását. Az Európai Unió több kitélt is megfogalmazott, többek között Ukrajnának meg kell felelnie a „jogállamisági kritériumoknak”, illetve szabadon kell engednie Julia Timosenkót és Jurij Lucsenkót.²⁴ Előbbi ellenzéki politikus, akit korrupció vádjával zártak börtönbe²⁵, utóbbit hivatali visszaélés és lefizetés miatt találták bűnösnek és csukták börtönbe, ő ezt politikailag motivált ítéletnek nyilvánította.²⁶ Az EU Ukrajna társulási szerződést ratifikálta az ukrán parlament (kivéve a kommunista pártot).²⁷ Az ország külügyminisztere, Pavlo Klimkin szerint „Oroszországot meglepte Ukrajna határozott lépése, nem gondolta volna, hogy Ukrajna elszánja magát”.²⁸ Erre válaszul Oroszország 2013. augusztus közepén felülvizsgálta és megváltoztatta az Ukrajnára vonatkozó vámügyi szabályokat. Augusztus 14-én az Orosz Vámszolgálat minden Ukrajnából érkező árut megállított. Ennek a bűjtatott célja az volt, hogy egy „mini kereskedelmi háborúval” Ukrajnát rákényszerítse arra, hogy ne írja alá az EU Társulási Szerződést. Emiatt Ukrajna exportja 1,4 milliárd dollárral csökkent,²⁹ ami magával rántotta az ipari termelést, mely októberben 4,9%-kal, szeptemberben 5,6%-kal, augusztusban 5,4%-kal esett vissza az előző év azonos időszakához viszonyítva.³⁰ Oroszország elérte a célját, Ukrajna felfüggesztette a tárgyalásokat, ameddig nem rendezi a kapcsolatát a FÁK országokkal,

²⁴Emerson, Michael: The Ukraine Question, Centre for European Policy Studies, 2012; Ukraine's jailed Tymoshenko calls off hunger strike, Kyiv Post, 2012.11.16, <https://www.kyivpost.com/article/content/yulia-tymoshenko/ukraines-jailed-tymoshenko-calls-off-hunger-strike-316252.html>

²⁵Ukraine prosecutors charge ally of opposition leader Tymoshenko, Kyiv Post, 2010.12.13., <https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/ukraine-prosecutors-charge-ally-of-opposition-lead-92737.html>

²⁶Byrne, Peter: President taps Pshonka, a loyalist with questionable record, as top prosecutor, 2010.11.12. <https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/president-taps-pshonka-a-loyalist-with-questionabl-89690.html>

²⁷EU-Ukraine Association Agreement to be signed, Ukraine to go to Europe – speaker, Interfax, 2013.09.25., https://interfax.com/newsroom/top-stories/47811/?sphrase_id=41428

²⁸Bonner, Brian – Grytsenko, Oksana: Klimkin: Russia trying to force renegotiation of Minsk deals, Kyiv Post, 2015.01.19., <https://www.kyivpost.com/article/content/war-against-ukraine/klimkin-russia-trying-to-force-renegotiation-of-minsk-deals-377709.html>

²⁹Ukraine's Employers Federation: Russia's customs service halts all Ukrainian imports, Kyiv Post, 2013.08.14., <https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/ukraines-employers-federation-russias-customs-service-halts-all-ukrainian-imports-328360.html>; Russia sets off trade war to prevent Ukraine from signing agreement with EU, says UDAR, Kyiv Post, 2013.08.14., <https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/russia-sets-off-trade-war-to-prevent-ukraine-from-signing-agreement-with-eu-says-udar-328366.html>; Analysis: Russia's carrot-and-stick battle for Ukraine, BBC News, 2013.12.17., <https://www.bbc.com/news/world-europe-25401179>

³⁰Decline in industrial production in Ukraine in October 2013 slows to 4.9 percent, Kyiv Post, 2013.11.18., <https://www.kyivpost.com/article/content/business/decline-in-industrial-production-in-ukraine-in-october-2013-slows-to-49-percent-332016.html>

illetve az ipari visszaesést nem korrigálta. Ez azért is volt nehéz, mivel Ukrajna szerint az IMF követelések (pl.: 40%-os gázáremelés) nagyon rosszul érintették a háztartásokat. Az IMF tagadta, hogy ezt ajánlotta volna.³¹

A békés tüntetések az európai integráció mellett 2013. november 21-én kezdődtek. Több közvéleménykutatás eredményeként megállapítható, hogy az ország megosztott volt a nyugati integráció tekintetében. Különböző felmérések alapján a lakosság 45-50%-a támogatta, míg 42-50%-a ellenezte a társulást. A legtöbben Kijevből támogatták (a lakosság 75%-a). A tüntetők 55%-a került ki a nyugati régiókból, 24%-uk Közép-Ukrajnából, 21%-uk pedig Kelet-Ukrajnából. November 30-ra a Berkut speciális rendőri egységek kiszorították a tüntetőket a kijevi Majdan-térről, majd a következő napi zavargások következtében a tüntetők visszafoglalták a teret a Berkut egységektől december elsején. Az év utolsó hónapja zavargásokkal és politikai ultimátumokkal telt az ellenzék részéről.³² 2013. december 3-án hajnali 1 órakor a Berkut egységek megpróbálták megtisztítani a Maidant a tüntetőktől. Összezsaptak a Svoboda párt vezetőivel (Ruszlán Koshulynszkij, Olekszij Kajda, Andrij Micsenko, Oleh Oszuhovszkij) és támogatóival. A Berkut elkezdte felszámolni a barikádokat, míg a Titushky zsoldosok elkezdték a sátorbort felszámolni.³³

A belbiztonsági erőknek ellenálltak a tüntetők, valamint a segélyhívásra egyre több tüntető érkezett a helyszínre. A rendőri egységektől szerzett pajzsokkal védték magukat, a többszöri rendőri roham ellenére sikerült megvédeni a teret.³⁴ A Szent Mihály aranykupolás kolostorának harangozója hajnali 1 és 5 óra között folyamatos kongatta a harangokat, hogy ezzel jelezzen a kijevi lakosságnak, segítségre van szüksége a tüntetőknek.³⁵ Végül a Majdani Önvédelmi Erőknek sikerült stabilizálni a helyzetet és a rendőröket a barikádon túlra szorítani.³⁶

³¹Ukraine drops EU plans and looks to Russia, Aljazeera, 2013.11.21., <https://www.aljazeera.com/news/2013/11/21/ukraine-drops-eu-plans-and-looks-to-russia/>; Ukraine to resume preparing agreement with EU when compensation for production drop found – Boiko, Interfax, 2013.11.21., <https://en.interfax.com.ua/news/general/176144.html>

³² Gomza, Ivan – Nadiia Koval: *The Winter of Our Discontent: Emotions and Contentious Politics in Ukraine during Euromaidan*, Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal 1, 2015, pp.: 39-62.; Ukrainian Interior Ministry has questions about a Thursday blast at Trade Unions House in Kyiv, Interfax, 2014.02.07., <https://en.interfax.com.ua/news/general/189212.html>

³³Security forces broke into the Maidan, Ukrayinska Pravda, 2013.12.11., <https://web.archive.org/web/20131215011300/http://ukr1.pravda.com.ua/news/2013/12/11/7006027/>; Mass clashes among Berkut and protesters at crossroad of Instytutska and Shovkovychna Streets start, UNIAN, 2014.02.18., <https://www.unian.info/politics/885662-mass-clashes-among-berkut-and-protesters-at-crossroad-of-instytutska-and-shovkovychna-streets-start.html>

³⁴Hromadske: *Destroying Barricades during Ukraine's EuroMaidan*. December 11, 2013. Kyiv, Ukraine, Youtube, 2014.11.20., <https://www.youtube.com/watch?v=qrDKraRbzUE>

³⁵Chraibi, Christine: December 11, 2013: the bell ringer of St. Michael's, EuroMaidan Press, 2016.12.10., <http://euromaidanpress.com/2016/12/10/december-11-2013-the-bell-ringer-of-st-michaels/>

³⁶The Church condemned the actions of law enforcement officers on Wednesday night on the Maidan, Radio Svoboda, 2013.12.11., <https://www.radiosvoboda.org/a/25196572.html>

Megfigyelők szerint az indokolatlanul erőszakos rendőri fellépés csak eskalálta a tüntetéseket, amik amúgy maguktól kihaltak volna. Így viszont hála a Nemzeti Ellenállás főhadiszállásainak gyorsan tudtak a tüntetők a helyszínre jutni, amellyel gyakorlatilag folyamatos megszállás alatt tartották a Kijevi Majdan teret. Erre válaszul a kormányzat több tüntetés-ellenes, ún. „diktatúra-törvényt” fogadott el 2014 január 16-án, mely csak eskalálta a szituációt.

Forradalomi fordulat 2014-ben

Az előző fejezetben említett „tüntetés-ellenes törvények” 2014-es elfogadása után, január 19-én újabb tüntetésekre került sor.³⁷ A tüntetésen körülbelül 10.000-en vettek részt és 200.000 követték a közvetítéseket. A tüntetés kiváltó oka a „diktatúra-törvény”, a korábban említett törvény volt. Sok tüntető figyelmen kívül hagyta az arc eltakarásának tiltását. A rendőrök és a zsoldosok a Hruszevszkij utcában gyülekeztek, onnan próbálták kiszorítani a tüntetőket a Valerij Lobanovszkij Dinamó Stadion mellől. A 20.000-es tömeg az ukrán törvényhozás épülete, a Verkhovna Rada épülete elé vonultak. Ott rendőri kordonokkal találkoztak, megtörténtek az összecsapások, melynek először halálos áldozatai is voltak, a 4 halottból 3 fő lőtt sérülésekben hunyt el.³⁸ A kaotikus eseményekre válaszul Mikola Azarov miniszterelnök január 29-én visszavonta a 12 tüntetés-ellenes törvényből 9-et, belengette a lemondását, illetve amnesztiát hirdetett mind a letartóztatott embereknek, mind az elítélteknek.³⁹ Február 14-én a két fél megállapodott, hogy a blokádot részlegesen megszüntetik, hogy a forgalom haladhasson. A tüntetők visszavonultak a korábbi barikádok mögé, azonban nem mentek haza. Február 18-án ismét több ezer tüntető vonult a parlament elé. Ezt a vonulást a hírhedt Jobb Szektor neonáci csoport vezette, amihez csatlakoztak diákok is, az akció neve a „Békés Offenzíva volt”.⁴⁰ Összecsaptak a rendőrök és a tüntetők, a tüntetők egy része elfoglalta és felgyújtotta a Régiók Pártjának helyi irodáját, melynek következtében 2 ember, köztük egy ott dolgozó programozó életét vesztette. Az ország keleti részében ismeretlenek felgyújtották a szélsőjobboldali Svoboda és „Ütés” szervezet egyik irodáját. A február 18-ai eseményeknek 20 halottja volt. A tárgyaláson, melyen az ellenzéki vezetők, Vitalij Klicsko, Arszenyij Jacsenyuk, Oleh Tyahnybok és az elnök, Viktor Janukovics vettek részt. A tárgyalások kudarcba fulladtak, a felek nem tudtak megegyezni. Az összecsapások folytatódtak a rendvédelmi szervek és a tüntetők között. A továbbiakban is a Jobb Szektor nacionalista/szélsőjobboldali ernyőszervezet és vezetője, Dmitro Yarosh irányította a tüntetőket és önvédelmi erőket. Ekkor a terrorellenes

³⁷Englund, Will – Lally, Kathy: In Ukraine, protesters appear to be preparing for battle, The Washington Post, 2014.01.20., https://www.washingtonpost.com/world/in-ukraine-protesters-appear-to-be-preparing-for-battle/2014/01/20/904cdc72-81bd-11e3-9dd4-e7278db80d86_story.html

³⁸Five killed, at least 300 injured, in police assaults on EuroMaidan protesters, Kyiv Post, 2014.01.22., <https://web.archive.org/web/20140123001810/http://www.kyivpost.com/content/ukraine/five-killed-at-least-300-injured-in-police-assaults-on-euromaidan-protesters-335384.html>

³⁹Smith-Spark, Laura – Magnay, Diana – Butenko, Victoria: Ukraine government resigns, parliament scraps anti-protest laws amid crisis, CNN, 2014.01.28., <https://edition.cnn.com/2014/01/28/world/europe/ukraine-protests/Ukrainian-Prime-Minister-Resigns-as-Parliament-Repeals-Restrictive-Laws>, The New York Times 2014.01.28., <https://www.nytimes.com/2014/01/29/world/europe/ukraine-prime-minister-resign.html>

⁴⁰Gold, Michael: JEWISH UKRAINIAN MAIDAN SELF-DEFENSE LEADER: At the end of the day, living in this country has been worth it – because we’ve lived to see the Maidan., VAADUA, 2014. february, <https://vaadua.org/news/stoilo-zhit-v-etoy-strane-chtoby-dozhit-do-maydana>

műveletek miatt már AK-74-es gépkarabélyokkal felszerelt Berkut rendőri egységek voltak az utcán, mivel ismeretlen mesterlövészek adtak le lövéseket mind a tüntetőkre és rendőrökre.

Az érvényben lévő tűzszünet ellenére a tüntetők egy része üldözni kezdte a visszavonuló rendőröket, akik a molotov-koktélokra és kövekre válaszul tüzet nyitottak. Ezen események idején folyamatosan egymást vádolták mind a tüntetők, mind az állami vezetés provokációval. Végül sok rendőr esett fogságba, illetve többen meghaltak az összecsapásokban. Ezen időszakra január és február alatt főképp Nyugat-Ukrajnában több településen, illetve tartományban a tüntetők elfoglalták a helyi törvényhozás épületeit, voltak hírek arról, hogy radikálisok kifosztottak egy fegyverraktárat Lvivben.

A tüntetők buszokkal folyamatosan érkeztek a Majdan-térre segítve az ottaniakat. Hiába váltotta le Janukovics a Vezérkari Főnököt és mozgósítottak katonákat a terrorellenes műveletekhez, a katonák nem lettek bevetve felső utasításra, mivel az csak rengeteg katonai és civil halottal járt volna. A tüntetéseknél végül az elnök és az ellenzéki vezetők közötti megállapodás vetett véget, melynek értelmében az elnök visszaállítja a 2010 előtti alkotmányt, valamint létrejön 2014-ben egy előrehozott elnökválasztás.⁴¹ A megállapodást a lengyel, francia és német külügyminiszterek, Radosław Sikorski, Laurent Fabius és Frank-Walter Steinmeier hozták tető alá.⁴² A megállapodásnak nem mindenki örült, a Jobb Szektor szerint az elnököt és a tisztviselőket, valamint a rendőröket is őrizetbe kellene venni, valamint eljárás alá vonni a bűncselekményeikért.⁴³ Volodimir Parasjuk, az egyik „majdan-téri önkéntes milícia” vezetője beszédében felszólította Viktor Janukovics elnököt, ha másnap reggel 10:00 óráig nem adja át a hatalmat, akkor fegyveres hatalomátvételre kerül sor.⁴⁴ Másnapra az elnök elhagyta Kijevet, valamint mind a tüntetők, mind a külügyminiszterek legnagyobb meglepetésére, kivonták Kijevből az ott szolgáló 5000 fős rendvédelmi állományt. Erre azért volt szükség, mivel hírek érkeztek Kijevbe, hogy tüntetők elfoglaltak Lviv tartományban rendőrségi fegyverraktárakat, így szereztek 1200 pisztolyt és gépkarabélyt, valamint lőszert, illetve ezen fegyveresek Kijevbe tartanak.⁴⁵

⁴¹Agreement on the Settlement of Crisis in Ukraine - full text, The Guardian, 2014.02.21., <https://www.theguardian.com/world/2014/feb/21/agreement-on-the-settlement-of-crisis-in-ukraine-full-text>

⁴²Opposition leaders sign deal with president to end crisis in Ukraine, Fox News, 2014.02.21., <https://www.foxnews.com/world/opposition-leaders-sign-deal-with-president-to-end-crisis-in-ukraine>

⁴³EuroMaidan rallies in Ukraine (Feb. 21 live updates), Kyiv Post, 2014.02.21., <https://web.archive.org/web/20140221182944/http://www.kyivpost.com/content/kyiv/euromaidan-rallies-in-ukraine-feb-21-live-updates-337287.html>

⁴⁴People put an ultimatum: Yanukovych's resignation by morning, Ukrayinska Pravda, 2014.02.21., <https://web.archive.org/web/20140222005057/http://www.pravda.com.ua/news/2014/02/21/7015590/>

⁴⁵Higgins, Andrew – E. Kramer, Andrew: Ukraine Leader Was Defeated Even Before He Was Ousted, The New York Times, 2015.01.03., <https://www.nytimes.com/2015/01/04/world/europe/ukraine-leader-was-defeated-even-before-he-was-ousted.html?referrer&r=3>

Janukovics végül páncélautóban hagyta el az országot, miután repülőgépre az Ukrán Határrendészet nem engedte felszállni, illetve a kabinetjének jó része szintén Oroszország, illetve Fehéroroszország irányába elmenekült. A parlament egyhangú szavazással leváltotta (ami az Alkotmánybíróság szerint alkotmányellenes volt, mivel az úgynevezett „impeachment” eljárás folyamatban volt ellene).⁴⁶ Átmenetileg az elnöki és miniszterelnöki és parlamenti elnöki teendőket Oleksandr Turcsinov látta el.⁴⁷ 5 napig volt miniszterelnök, helyét Arszenij Jacenyuk vette át, valamint 2014. július 7-től Petro Poroshenko lett az elnök.⁴⁸

Külföldi országok szerepe a forradalomban

A 2014-es ukrán forradalmat több ország is figyelemmel kísérte, ezek közül többen aktívan alakították is az eseményeket (Amerikai Egyesült Államok, Oroszország), vagy közvetíteni próbáltak a felek között (Lengyelország, Franciaország, Németország).

Az Amerikai Egyesült Államok a kezdetektől támogatta a békés tüntetéseket. A tüntetéseket figyelemmel kísérte az amerikai nagykövet, Geoffrey R. Pyatt, valamint támogatta a tüntetőket, a kelet-ukrajnai orosz felkelőket pedig terroristának nevezte.⁴⁹ Botrányba keveredett, amikor kiszivárgott és felkerült a Youtube-ra a Viktoria Nulanddal folytatott privát telefonbeszélgetése, aki az Egyesült Államok Külügyminisztériumának európai és eurázsiai ügyekért felelős helyettes államtitkára volt. Ebben arról beszéltek, hogy „kinek kellene kormányt alakítania Ukrajnában”, valamint Viktoria Nuland szerint Arszenij Jacenyuk lenne a legalkalmasabb miniszterelnöknek. Ezen túl arról is beszél Viktoria Nuland, hogy Vitalij Klicskonak és Oleh Tyahnyboknak „kint kell lennie” és Arszenij Jacenyuknak heti négyszer kell beszélnie Klicskoval és Olehval.⁵⁰

Oroszország, pontosabban Vlagyimir Putyin elnök támogatója volt Viktor Janukovicsnak, mivel az ukrán elnök pártja, a „Régiók Párt” is részben kisebbségeket támogatott, valamint a bázisa is Kelet-Ukrajnában volt található. Janukovics a 2010-es évek

⁴⁶Sindelar, Daisy: Was Yanukovych's Ouster Constitutional?, Radio Free Europe, 2014.02.23., <https://www.rferl.org/a/was-yanukovychs-ouster-constitutional/25274346.html>

⁴⁷Ukraine: Speaker Oleksandr Turchynov named interim president, BBC News, 2014.02.23., <https://www.bbc.com/news/world-europe-26312008>; Alexander Turchinov elected as speaker of Ukrainian Parliament, The Voice of Russia, 2014.02.22., https://web.archive.org/web/20140223052109/http://voiceofrussia.com/news/2014_02_22/Alexander-Turchinov-elected-as-spiker-of-Ukrainian-Parliament-5922/

⁴⁸Sonne, Paul: Poroshenko Declares Victory in Ukraine Presidential Election, The Wall Street Journal, 2014.05.25., <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052702304811904579583413180447156>

⁴⁹Mozgovaya, Natasha: Q&A with US Amb. Geoffrey Pyatt: Ukraine Crisis Escalates as War Fears Grow, Voice of America, 2014.04.14., <https://www.voanews.com/a/q-and-a-with-us-amb-geoffrey-pyatt-ukraine-crisis-escalates-as-war-fears-grow/1893136.html>

⁵⁰On Demand News: F*** the EU: Alleged audio of US diplomat Victoria Nuland swearing, Youtube, 2014.02.07., <https://www.youtube.com/watch?v=L2XNN0Yt6D8>

elejére próbált hintapolitikát folytatni, azaz próbált az EU-val és Oroszországgal is szorosabbra fűzni Ukrajna gazdasági kapcsolatát. Végül az EU társulási megállapodásokról szóló tárgyalásokra válaszul Oroszország szankciókat vezetett be nyugati szomszédja ellen, mellyel gazdasági értelemben Ukrajna sokat veszített. Janukovics emiatt visszatáncolt a megállapodástól, cserébe Oroszországgal kötött üzletet. A tüntetések kirobbanásának legfőbb oka ez volt. A tüntetések alatt „hallgatólagosan” is támogatta az elnököt Oroszország⁵¹, valamint rendvédelmi felszereléseket is szállított a zavargások alatt. Ezzel párhuzamosan Oroszország érezkelhette, hogy Janukovicsnak nincs sok ideje hátra, így elkezdtek alternatív stratégiát kidolgozni, melynek a vége a Krím „leválasztódása Ukrajnáról” lett (vitatott, jogi értelemben népszavazás történt, gyakorlatilag orosz egyenruhás katonák azonosítók nélkül „felügyelték” a szavazásokat).⁵² Ezen túl a Kelet-Ukrajnában kirobban felkelések mögött is egyesek Oroszországot sejtetik. Hivatalosan Oroszország nem támogatja se a Luhanszki, se a Donyeck-i Népköztársaságot.⁵³

Lengyelország, Franciaország és Németország többnyire közvetítő szerepet vállalt a felek között, azonban az Európai Unió tisztviselői támogatták a tüntetőket, így felmerülhet a gyanú, hogy ezen országok „közvetetten” támogatták a tüntetőket, illetve párhuzamosan tárgyaltak a felekkel.⁵⁴ Hivatalos eredményt végül ezen három ország külügyminisztere ért el, noha az amerikaiak akarata is érvényesült, hiszen Arszenij Jacenyuk lett a miniszterelnök a forradalom után.⁵⁵

⁵¹J. Miller, Christopher: Police attack on Kyiv's EuroMaidan demonstrators draws international outrage (UPDATES) Kyiv Post, 2013.11.30., <https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/diplomats-condemn-attacks-on-euromaidan-protestors-in-kyiv-332685.html>; Ukraine PM Mykola Azarov warns of coup in making, BBC News, 2013.12.02., <https://www.bbc.com/news/world-europe-25192792>

⁵²Rogers, Jon: Why did Russia annex Crimea and what happened on the Kerch Strait?, The Sun, 2019.04.19., <https://www.thesun.co.uk/news/7843915/russia-annex-crimea-kerch-strait-ukraine/>

⁵³Conflict in Ukraine, Council on Foreign Relations, <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-ukraine>; Embassy Donetsk: the Donbas dacha, Atlantic Council's Digital Forensic Research Lab, 2020.04.16., <https://medium.com/dfrlab/embassy-donetsk-the-donbas-dacha-6d46966131a4>

⁵⁴Brok, Elmar - Saryusz-Wolski, Jacek: Key MEPs warn Ukraine authorities not to use force against pro-Europe protestors, Eastern Partnership policy, Foreign Affairs Committee, 2013.11.26., <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20131126IPR26201/key-meps-warn-ukraine-authorities-not-to-use-force-against-pro-europe-protestors>; EU diplomats go to demo site in Kyiv, Interfax-Ukraine, 2013.12.09., <https://en.interfax.com.ua/news/general/180376.html>; EP President hopes Yanukovych will start listening to Maidan voices, Interfax-Ukraine, 2013.12.08., <https://en.interfax.com.ua/news/general/180163.html>; Opposition on offensive in protests against Ukraine President Yanukovych, Deutsche Welle, 2013.12.02., <https://www.dw.com/en/opposition-on-offensive-in-protests-against-ukraine-president-yanukovych/a-17267389>; J. Miller, Christopher: Police attack on Kyiv's EuroMaidan demonstrators draws international outrage (UPDATES) Kyiv Post, 2013.11.30., <https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/diplomats-condemn-attacks-on-euromaidan-protestors-in-kyiv-332685.html>

⁵⁵Rada expresses confidence in prime minister Yatsenyuk, Kyiv Post, 2014.07.30., <https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/rada-expresses-confidence-in-prime-minister-yatsenyuk-358770.html>

3. Fejezet: Amerikai és orosz hibridhadviselési módok és az érdekelt felek céljai

Az Amerikai Egyesült Államok szerepe az ukrán eseményekben, valamint Amerika geopolitikai érdekei

Az Amerikai Egyesült Államok érdekei Ukrajnán belül egy nagyobb, az egész térségre kiterjedő geopolitikai érdek részét képezik. Ennek történelmi múltja Nicholas Spykman geopolitikai teoretikus – még a második világháború idején – megfogalmazott elméletéhez nyúlik vissza, mely szerint, aki „irányítja a peremvidéket, uralja Euráziát; aki uralja Euráziát, irányítja a világ sorsát.”⁵⁶ Ezt Mackinder „világsziget” elméletéből fejlesztette tovább, mely elméletben az ún. „Pivot Area”, majd később „Heartland/Szívföld” összességében Oroszországot jelenti. Spykman vitatkozik Mackinder állításával, szerinte (a kornak megfelelően) Mackinder túlértékelte a „Heartland” szerepét, Spykman szerint a „Szívföldet” körülvevő „Peremvidék” stratégiaiilag sokkal fontosabb. Spykman szerint a Peremvidék (Európai partvidék, Arab-Közel-Keleti sivatag, Ázsiai monszun) birtoklása által az Eurázsiai kontinens belső területei kontroll alatt tarthatóak. Ezt a politikát folytatta az USA a hidegháború alatt, hogy elszigetelve tartsa a Szovjetuniót a világ többi részétől. Geoffrey Parker ezt csak „Spykman-Kennan elszigeteltség tézisének” hívta.⁵⁷ Pilsudski megalkotta annak a stratégiáját, hogyan lehet a peremvidéket felbontani⁵⁸, valamint Zbigniew Brzezinski Jimmy Carter elnök Nemzetbiztonsági Tanácsadója volt az, aki ezeket az elképzeléseket összegezte a „The Grand Chessboard: American Primacy and its Geostrategic Imperatives” című munkájában. Brzezinski úgy gondolta, hogy ezen peremvidéken, melyet ő csak „Eurázsiai Balkánnak” nevezett, ami magába foglalja a volt szocialista tagköztársaságok országait, Közép-Európát és Közép-Ázsiát. Brzezinski, úgy gondolta, hogy ezen területek nagyhatalmi vákuumterületek, azaz ide előbb-utóbb egy nagyhatalom be kíván nyomulni, kiterjesztve érdekszféráját (ezzel indokolva az Eurázsiai Balkán megnevezést). A kívánt cél, hogy az Amerikai Egyesült Államok megőrizze világhatalmi vezető pozícióját, ahhoz az kell, hogy Oroszország képtelen legyen ezen státuszának fenyegetésére. Ezt úgy tudja az Amerikai Egyesült Államok elérni, ha a fent megnevezett területen elterülő országokat vagy káoszban tartja, mely ki kell, hogy váltson valamilyen orosz reakciót (pl.: Krím elfoglalása), ezzel lekötve Oroszország figyelmét. Ezen

⁵⁶ Spykman, Nicholas J.: The geography of the peace, Harcourt, 1944.

⁵⁷ Holmila, Antero: Re-thinking Nicholas J. Spykman: from historical sociology to balance of power, The International History Review, 2019. 1-3. pp.

⁵⁸ Petersen, Alexandros. The World Island: Eurasian Geopolitics and the Fate of the West., Op. Cit.

túl az is sikeres, ha ezen országokat orosz-ellenes kormányok vezetik. Mivel a multipolárisra váló világban Oroszország újra képes lesz gátat szabni az USA hegemonikus törekvéseinek, ezért az USA-nak elemi érdeke ezt megakadályozni. Ahhoz, hogy ezt az Amerikai Egyesült Államok elérje, nemkonvencionális, illetve színes forradalmat alkalmazó módszereket, úgynevezett hibrid háborút kell folytatnia Oroszország ellen, közvetett módon.⁵⁹

A 21. század konfliktusai, mind Afganisztán, Irak lerohanása megmutatta, hogy a konvencionális háborúnak milyen kockázatai vannak, valamint sok esetben a katonai siker nem jelenti a politikai (és gazdasági-társadalmi) győzelmet. Ezen felül a színes forradalmak, melyek a volt szocialista országokban robbantak ki közel azonos időintervallumban (Szerbia, Ukrajna, Grúzia, Fehéroroszország, Örményország, stb), sok hasonlóságot mutatnak, egy részük sikerrel járt, másik részük viszont elbukott.

Ahhoz, hogy a színes forradalmak logikáját és a pusztító tüntetőkön túlmutató globális érdeket megértsük, vissza kell menni az időben az USA és Szovjetunió szembenállásáig. Felismervén a Szovjetunió azon tevékenységét, hogyan demoralizálnak és destabilizálnak országokat, ezeket sok esetben „népi”, „demokratikus” jellegűnek álcázva, megágyazva ezzel a kommunista hatalomátvételnek, 1948-ban a szovjetek által folytatott akaratervényesítésre George Kennan megalkotta az USA politikai hadviselésének elméleti struktúráját. A több javaslat közül néhány: az USA-nak támogatnia kell disszidált politikai vezetőket és segíteni őket pénzzel, akár infrastruktúrával, hogy hazatérve elkezdhesék a tüntetések, akár zavargások szervezését; a Külügyminisztériumban különálló igazgatóságot kell létrehozni erre; a CIA-t alá kell rendelni ennek a szervezetnek; egyszerre kell pszichológiai és politikai hadviselést folytatni; földalatti ellenálló mozgalmak szervezése és támogatása az adott országban. Ezt a módszert az Amerikai Egyesült Államok a hidegháború során tökélyre fejlesztette.⁶⁰ Értelmetlen lenne azt gondolni, hogy hasonló eszközökkel, esetleg a korábbi módszereknél újabb, hatásosabb módszereket ne dolgozott volna ki az USA. A hidegháború végével egy rövid átmeneti időszak után, a világrend az unipolárisról átállt multipolárisra. Ez azzal is járt, hogy az USA nem tudta akarát bármilyen formában érvényesíteni, újra „puha eszközökhöz” kellett nyúlnia. Az Arab-Tavasszal sikeresen kerültek olyan erők az arab-világ országainak vezető pozícióiba, melyek nyugat-barátok, amennyiben nem, úgy a mai napig káoszban vannak ezek

⁵⁹ Kobriko, Andrew: HYBRID WARS: THE INDIRECT ADAPTIVE APPROACH TO REGIME CHANGE, Moscow Peoples' Friendship University of Russia, 2015, pp. 14-18.

⁶⁰ Kennan, George F.: The Inauguration of Organized Political Warfare [Redacted Version], History and Public Policy Program Digital Archive, April 30, 1948

az országok (Líbia, Szíria).⁶¹ Minél közelebb kerül az USA érdekszférája Oroszország (és Irán, Kína) határaihoz, úgy kell az USA-nak egyre puhább és nemkonvencionális, akár az oroszok által alkalmazott „színes forradalmi” eszközökhöz nyúlnia. Ennek több oka is van: ez a fajta hadviselés/akaratérvényesítés sokkal olcsóbb, mint a haderő alkalmazása (nem beszélve a nukleáris fegyverek jelentette kölcsönös elpusztítás veszélyéről); a hadsereg bevetése, vagy szimplán kis létszámú amerikai katonai erő megjelenése a lakosság körében ellentétes érzést váltana ki, kontraproduktív lenne (Ukrajna, Szíria), ezen felül kivívhat egy erőteljes orosz ellenlépést. Amennyiben az USA a hatalomváltást egy népi forradalomnak álcázza, úgy közvetetten — kvázi proxy elemek alkalmazásával —, személyes szerepvállalás és felelősség nélkül is elérheti a célját.⁶²

Visszatérve a 2014-es ukrajnai eseményekhez, az Amerikai Egyesült Államok a tüntetések kezdetétől fogva diplomáciailag is támogatta ezen megmozdulásokat, hiszen azok békések voltak. A novemberben kirobbanó tömegrendezvényeken többször felszólaltak amerikai politikusok is, például az Ukrajnába delegált amerikai nagykövet, valamint Victoria Nuland tevékenyen segítettek akár ételosztással, akár más módon. Az amerikai kormányzat többször elítélte a hatóságok erőszakos fellépését a tüntetőkkel szemben, azonban szó nélkül hagyta a tüntetők erőszakosságát.⁶³ A tüntetések kirobbanásának oka a már korábban tárgyalt EU-s tárgyalási szerződéstől való visszalépése az ukrán vezetésnek. Ez jó ürügy volt a tüntetések kirobbanására, valamint az USA-nak a tüntetők támogatására, hiszen, ha jól alakulnak az események, akkor képesek eltávolítani a hatalomból az orosz-párti Janukovics elnököt és a helyére kerülhet egy nyugat-barát személy, valamint a kormány felosztatásával szintén megteremthetők a kondíciók ahhoz, hogy az USA érdekszférájába kerüljön az ország.⁶⁴

A nyugat-barát ukrán kormány de-facto megbukott 2010 után. Janukovics elnök egyszerre változtatott külpolitikai és biztonságpolitikai irányvonalán, szeretett volna úgymond „független” maradni kelet és nyugat között. Ez azonban drágának bizonyult, illetve amilyen gyorsan szerette volna, az megvalósíthatatlan volt. Mind az alkotmány módosítás, mind a

⁶¹ Abukhalil, Asad: US Intervention in the “Arab Spring”, E-International Relations, 2012.08.28., <https://www.e-ir.info/2012/08/28/us-intervention-in-the-arab-spring/>; Kissinger, Henry A.: Defining a U.S. Role in the Arab Spring, Henry A. Kissinger, <https://www.henryakissinger.com/articles/defining-a-u-s-role-in-the-arab-spring/>; Milne, Seumas: Now the truth emerges: how the US fuelled the rise of Isis in Syria and Iraq, BBC, 2015, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/jun/03/us-isis-syria-iraq>

⁶² Kobriko, Andrew: HYBRID WARS: THE INDIRECT ADAPTIVE APPROACH TO REGIME CHANGE, Moscow Peoples’ Friendship University of Russia, 2015, pp. 70-71.

⁶³ US Condemns Deadly Violence in Ukraine, Sputnik, 2014.01.22., <https://sputniknews.com/20140122/US-Condemns-Deadly-Violence-in-Ukraine-186817142.html>

⁶⁴ Kerry, John: Kerry: Most Eastern Partnership states make tangible progress, yet challenges remain, Interfax-Ukraine News Agency, <https://en.interfax.com.ua/news/general/177437.html>

politikai döntései miatt már kiváltotta az ukrán lakosság egy részének az ellenszenvét.⁶⁵ A tényleges tüntetések azonban csak az EU-s szerződések tárgyalásainak megszakítása után robbantak ki. Eleinte csak javarészt diákok tüntettek, a nagyobb tüntetések és zavargások csak később következtek.⁶⁶ Egyértelművé vált volna, hogy amennyiben Ukrajna elindítja EU-s integrációját, úgy előbb vagy utóbb EU-s, valamint az USA érdekszférájába kerül, erősen gyengítve Oroszország geostratégiai helyzetét, ami beleillik Brzezinski által felvázolt stratégiai játszmában. Az amerikai stratégiai elképzelések sikeréhez elengedhetetlen volt a forradalom sikere.⁶⁷

Az USA elérte a célját, hiszen a megalakult ukrán kormányzat teljesen nyugat-orientált lett, valamint mivel az elnök elmenekült, így nem kellett kiegyezni, a politikai (vér nélküli) tisztogatásokat az egész állami szférában el lehetett kezdeni, hiszen Janukovics közeli szövetségesei vagy elmenekültek, vagy menekülés közben buktak le. Ezen túl az USA gazdasági érdekeit is képessé vált Ukrajnában érvényesíteni, ezt jól jelzi, hogy az ukrán gazdaság piaci liberalizációja (ami részben EU-s érdek is volt) ekkor kezdődött meg, valamint az amerikai elithez köthető emberek is befolyásos pozícióba kerültek (Hunter Biden, az akkori amerikai alelnök Joe Biden fia, a Burisma ukrán energiacég igazgatótanácsának a tagja, valamint volt CIA-s titkosszolgálati vezető is bekerült a tanácsba).⁶⁸ Miután megtörtént a forradalom és a gazdasági-pénzügyi szektor liberalizációja megkezdődött, az ukrán főügyész korrupciós ügyeket kezdett el vizsgálni. Megállapította, hogy korrupciós úton került a Burisma igazgatótanácsába Hunter Biden. Ám mielőtt bizonyítani tudta volna, Joe Biden alelnök saját bevallása szerint, az általa megfenyegetett (az Amerikai Egyesült Államok visszatartja a beígért 1 milliárd dolláros segílyt) ukrán elnök menesztette tisztségéből a főügyészt, a nyomozást korrupció hiányában megszüntették. Az USA így nem csak geopolitikai, de pénzügyi/gazdasági és biztonságpolitikai érdekeit is képes volt érvényesíteni.⁶⁹

⁶⁵ Hüse Kálmán: Ukrajna – új kül- és biztonságpolitikai irányvonal, Felderítőszemle, IX. évfolyam, 2. szám, 2010. június, pp. 31-39.

⁶⁶ Students join protests in Ukraine over EU deal, Fox News, 2013. november 26, <https://www.foxnews.com/world/students-join-protests-in-ukraine-over-eu-deal>

⁶⁷ Janukovics amerikai szenátoroknak fogadkozott, Index, 2013.12.16. https://index.hu/kulfold/2013/12/16/janukovics_amerikai_szenatoroknak_fogadkozott/

⁶⁸ Toby Nwazor, Former CIA Director Joins Burisma, and It Is Good News, 2017, https://www.huffpost.com/entry/former-cia-director-joins-burisma-and-it-is-good-news_b_58adf600e4b01f4ab51c75a4

⁶⁹ Subramanian, Courtney: Explainer: Biden, allies pushed out Ukrainian prosecutor because he didn't pursue corruption cases, USA Today, 2019.10.03., <https://eu.usatoday.com/story/news/politics/2019/10/03/what-really-happened-when-biden-forced-out-ukraines-top-prosecutor/3785620002/> ; Rugar, Terri: A quick guide to the people in the U.S. diplomats' call on Ukraine, The Washington Post, 2014.02.16., https://www.washingtonpost.com/world/national-security/a-quick-guide-to-the-people-in-the-us-diplomats-call-on-ukraine/2014/02/06/9b889714-8f4d-11e3-b46a-5a3d0d2130da_story.html

Orosz beavatkozás a Krímbe, Kelet-Ukrajna destabilizációja, valamint Oroszország érdekei

A „Méltóság Forradalma” után új helyzetben találta magát Oroszország, amire reagálnia kellett. Lépéskényszerbe került Moszkva, erről beszélt Barack Obama is egy interjúban: „Putyinnak lépnie kellett, mivel Ukrajnában felborult az egyensúly, melyhez az Amerikai Egyesült Államok hatalomátvételi közvetítése hozzájárult”.⁷⁰ Hogy miért volt Oroszországnak szüksége a Kelet-Ukrajnai háborúra és a Krímre, arról megoszlanak a vélemények. Kétségtelen, hogy a Krím, illetve a Szevasztopol katonai kikötő stratégiai fontosságú. Oroszország elkezdett saját katonai kikötőt építeni Novorosszijszkben, azonban ennek az építését leállította, amikor sikerült meghosszabbítani a bérleti szerződést Ukrajnával 2042-ig.⁷¹ Oroszországnak szüksége van melegtengeri kikötőkre, ez nagyon régi geopolitikai és geostratégiai szempont. A Szovjetunió és a kommunista blokk feloszlása után Oroszország rengeteg területet veszített. Ahhoz, hogy külpolitikai és biztonságpolitikai érdekeit érvényesíteni tudja, szüksége van olyan tengeri kijáratokra a világ óceánjaira, amely nem áll teljes NATO ellenőrzés alatt (Balti-tengerről való kijutás Dánián keresztül történik, északon, a Kola-félszigetnél könnyen befagy a víz, tehát nem mindig hajózható, keleten, Vlagyivosztoknál szintén ez a helyzet). Ez kereskedelmi, tehát gazdasági szempontból, illetve katonai szempontból is fontos. Putyin vezetése alatt Oroszország újra „kívánczik” visszatérni nagyhatalmi státuszába, ami megingott a rendszerváltás és a Jelcini idők alatt.⁷² Oroszország hivatalosan az Assad elnök által irányított Szíriai Arab Hadsereg oldalán harcol Szíriában. Annak érdekében, hogy a katonáinak, illetve a szövetségeseinek katonai és egyéb ellátmányt juttasson, ahhoz kikötő kell, amivel rendelkezik is Szíriában (ezzel a Földközi-tengeren is).⁷³ Ez nem csak Szíria szempontjából fontos, hanem Afrika szempontjából is, ahol az orosz Wagner magán katonai vállalattal van közvetetten jelen Oroszország. Mindezen műveletekhez és az érdekérvényesítéshez azonban szükség van egy „bázis-kikötőre”.⁷⁴ Erre megfelelő lehetett volna a Novorosszijszkben épülő kikötő, viszont valószínűleg nem készült volna el időben. Mivel az oroszok további 80 hajóval kívánják megerősíteni a Fekete-tengeri flottát, így

⁷⁰ [Obama Openly Admits 'Brokering Power Transition' In Ukraine - YouTube](#)

⁷¹ Sz. Bíró Zoltán: Putyin Oroszországa: Oroszország és az ukrajnai válság, 2019, pp. 61-63.

⁷² Nyári Merse, Pulai Bence: Oroszország geopolitikai kihívásai és geostratégiai ambíció, A HÁBORÚRÓL MÁSKÉP(P)EN, A Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Romanisztika Intézet Háborús Tudományok Multidiszciplináris Kutatócsoport poszterkiadványa, Pécs, 2021.

⁷³ Dr. Yaron Friedman, When Putin decided to help Assad, <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4866149,00.html>

⁷⁴ Mackinnon, Amy: Russia's Wagner Group Doesn't Actually Exist, Foreign Policy, <https://foreignpolicy.com/2021/07/06/what-is-wagner-group-russia-mercenaries-military-contractor/>

későbbiekben esedékes lehet a kikötő bővítése, ám a Krím-félsziget és Szevasztopol anektálása miatt az idő nem sürgeti Moszkvát.⁷⁵

A Kelet-ukrajnai destabilizáció, az ott élők fellázadása az után válhatott aktuálissá az orosz vezetés számára, amikor látható volt, hogy Viktor Janukovics ukrán elnök képtelen hatalmát megszilárdítani az országban, valamint a rezsimváltás már nincs messze. Ekkor következett be az, hogy a Krím-félszigeten, illetve Szevasztopol is megjelentek „kis zöld emberkék”.⁷⁶ Ezen katonák, „felkelők” (ahogyan őket hivatalosan hívta Oroszország), orosz katonai egyenruhában, békésen foglalták el a félszigetet (pontosabban vonták ellenőrzés alá a függetlenségi szavazás megtartása érdekében). Hivatalosan nem nevezhetők orosz katonáknak, mivel nem viseltek semmilyen felvarrót, azonosító jelzést, valamint símaszkban voltak, így képtelenség volt rábizonyítani az oroszokra bármit.⁷⁷ Az ukrán forradalom idején az ukrán határnál Oroszország hadgyakorlatot tartott. Sem az amerikaiak, sem más NATO ország nem volt képes figyelmeztetni erre a katonai műveletre, mivel semmilyen rádióforgalmazást nem tudtak lehallgatni az orosz csapatok között. Ennek az volt az oka, hogy az oroszok semmilyen elektronikus eszközt nem használtak kommunikációra, minden parancs papír alapú volt és azt futár vitte egyik helyről a másikba, így teljesen rejtve maradtak a „katonai műveletek” részletei. Krímben megtartották a függetlenedési népszavazást, majd a szavazást arról, hogy csatlakozzanak az Orosz Föderációhoz. Mivel mindkettőt sikeresnek nyilvánították, megtörtént a Krím anektálása.

Ezzel párhuzamosan Kelet-Ukrajnában tüntetések kezdődtek. Kelet-Ukrajna hagyományosan orosz többségű, itt él az ukrajnai orosz kisebbség nagy része. Ez a terület volt továbbá a bázisa Viktor Janukovics pártjának, a Régiók Pártjának. Az orosz kisebbség nem értett egyet a kijevi forradalommal és annak szellemiségével, valamint a szélsőséges nacionalisták⁷⁸ Kijevben tett erőfeszítései aggodalommal töltötték el az oroszokat, mivel ezek a szélsőséges csoportok kifejezetten utálják az oroszokat, közülük sokan Stephan Bandera „örökségét” hivatottak tovább vinni”.⁷⁹ A tüntetések keleten eleinte békések voltak, majd gyorsan átcaptak erőszakosba. A tüntetők Kharkovban, Luhanszkban illetve Donbasszban is ellentüntetőkkel (ukránokkal, ukrán nacionalistákkal) találták szembe magukat. A zavargások

⁷⁵Oğuz, Şafak: RUSSIAN HYBRID WARFARE AND ITS IMPLICATIONS IN THE BLACK SEA, Journal of Regional Studies, Volume 1 Number 1, 2017, pp. 10-11.

⁷⁶Schreck, Carl: From 'Not Us' To 'Why Hide It?': How Russia Denied Its Crimea Invasion, Then Admitted It, RadioFreeEurope, 2019.02.26., <https://www.rferl.org/a/from-not-us-to-why-hide-it-how-russia-denied-its-crimea-invasion-then-admitted-it/29791806.html>

⁷⁷Kajári Ferenc alezredes: Hibrid Háború Ukrajnában?, Honvédségi Szemle, 143. évfolyam, 2015/5 szám, pp. 36-37.

⁷⁸Katchanovski, I.: The Far Right in Ukraine During the “Euromaidan” and the War in Donbas. 2016, 11

⁷⁹Richard Sakwa: Háború a határon: Lázadás Novorosszijában, 2016, pp. 247-248.

sokszor véres összecsapásokhoz vezettek, mivel mindkét oldal fel volt fegyverkezve kézfegyverekkel (nem löfegyverekkel, hanem kaszákkal, kapákkal, baltával, késekkel, vascsövekkel, stb). A rendőrség képtelen volt a rendet fenntartani (részben valószínűleg mivel szimpatizáltak a tüntetők egy részével, részben mivel a rendőrségben teljesen megrendült a bizalom, valamint ezidőtájt nem létezett az ukrán kormány, nem kaptak rendes utasításokat Kijevből).⁸⁰ A tüntetések vége ugyan az lett, mint az ország egyes nyugati területein: az oroszparti tüntetők (későbbiekben szakadárok) kifosztották a rendőrkapitányságokat, fegyverhez jutottak. Elfoglalták a regionális és lokális törvényhozási épületeket, az utakon blokádot emeltek.⁸¹ Az ukrán hadsereg tehetetlenségének mind a Krím, mind Kelet-Ukrajna esetében logikus oka van. Hivatalosan két elnöke volt Ukrajnának ebben az időben, a hivatalosan megválasztott és le nem mondott Viktor Janukovics, illetve a forradalmárok által kikiáltott új elnök. Mivel háborús időben a parancsokat az elnöktől kapja a hadsereg, így ebben az esetben tehetetlenek maradtak, a semleges tétlenséget választották.⁸²

Más megközelítések azzal magyarázzák Oroszország lépéseit, hogy ezekre az ország vezetése belpolitikai okokból szánta el magát. Az Egységes Oroszország pártnak, amely ezen időszakban kormányon volt, rendkívül alacsony volt a népszerűsége. Ennek több oka van: a 2008-as világgazdasági válságból nem tudott kilábalni az ország, valamint sokan úgy gondolták, hogy a választások nem tiszták, az ellenzék képviselői sokszor akadályoztatva vannak, vagy akár teljesen kizárva a választásokból. Ezért egyes szakértők úgy vélik, a Krím annektálása egyenesen azért történt meg, mivel Putyin népszerűsége alacsony volt, és ezzel próbálta meg ellensúlyozni népszerűtlenségét. A Levada Központ kimutatásai alapján, a megkérdezettek 32%-a mondta a Krím annektálása előtt, hogy az elnökre szavazna. A Krím annektálását követően, a megkérdezettek már 52%-a mondta, hogy Putyinra szavazna. Ezen túl gazdasági érdeke is volt Oroszországnak, hogy Ukrajnát befolyása alatt tartsa. A tervezett Eurázsiai Gazdasági Unió ugyanis nem lett volna egy gazdaságilag erős szervezet Ukrajna nélkül, aki a második legnagyobb gazdasággal bírt volna benne Oroszország után. Az ukrán rezsimváltással azonban szertefoszlott az Unió létrehozásának lehetősége, így Oroszországnak más utat kellett választania.⁸³

⁸⁰Ruptly: Ukraine: Clashes as pro-Russian protesters seize government building, Youtube, 2014.03.01., <https://www.youtube.com/watch?v=rl9LLwNGDZE>; ITV News: Violent clashes between Russians and Ukrainians, Youtube, 2014.04.28., <https://www.youtube.com/watch?v=FCzpMvoB7yc>

⁸¹Grove, Thomas: 'From Kiev, no orders' as east Ukraine police slip out of control, Reuters, 2014.04.30., <https://www.reuters.com/article/uk-ukraine-crisis-police-idUKKBN0DG1IT20140430>

⁸²Danilova, Maria: Viktor Yanukovich asks Ukraine's military to disobey interim government, Toronto Star, 2014.03.11., [Viktor Yanukovich asks Ukraine's military to disobey interim government | The Star](http://www.torontostar.com/ukraine/Viktor-Yanukovich-asks-Ukraine-s-military-to-disobey-interim-government)

⁸³Sz. Bíró Zoltán: Putyin Oroszországa, Oroszország és az ukrajnai válság, pp. 69-74.

Oroszország szempontjából érthető, hogy miért érdeke az, hogy Ukrajna a befolyási övezetének a tagja maradjon, ne kerüljön amerikai befolyás alá. Geopolitikai és biztonsági szempontból Oroszországnak évszázadok óta fontos a magterületének védelme, biztonságban tartása. Ez a magterület magában foglalja a moszkvai régiót, a Volga-vidéket és az Urál-hegység régióját. Ezen a területen található az ország politikai, gazdasági és katonai központja is, így érthető, hogy kifejezetten érzékeny téma Moszkvának ezen területek biztonsági helyzete. A történelmi példákból kiindulva, jogos a „túlzott paranoia” Oroszország részéről: először Napóleon hódításai miatt került veszélybe az Orosz államiség, amikor Napóleon elfoglalta Moszkvát. Néhány orosz tábornok leleményességének és a télre, extrém hidegre felkészületlen francia haderőnek köszönhetik, hogy nem kerültek ők is Napóleon irányítása alá. Több, mint száz évvel később ismét kétszer került veszélybe az Orosz államiség a két világháború alatt. Az első világháborúban a Német Császárság és az Osztrák-Magyar Monarchia térdre kényszerítette a Cári Oroszországot, melynek véres polgárháború és egy kommunista ország létrejötte lett a vége. A második világháború idején (részben tanulva az elsőből), Oroszország minden erőforrást a nagyobb városai védelmére összpontosított. Óriási veszteségek árán, de képes volt megvédeni főbb városait (Sztálingrád, Leningrád, Moszkva). A háború után ütközőzónaként szolgáló közép- és kelet-európai szocialista országok is azt a célt szolgálták, hogy Oroszország minél messzebb kerüljön egy esetleges háború esetén a tényleges frontvonalától.⁸⁴

Alapvetően Oroszország csak minimális szinten kezelte az ukrajnai eseményeket, hiszen ebben az időben zajlott Szocsiban a téli Olimpia, így mind Vlagyimir Putyin, mind a kormány figyelmét az Olimpia lebonyolítása foglalta le. Azt, hogy Oroszország nem tervezte a Krím elfoglalását februári eszkaláció előtt az is jól mutatja, hogy a Krím visszatérését ünneplő eseményen átadott kitüntetések (melyeket később eltüntettek az internetről, illetve megpróbálták) 2014. február 20. – március 18-i dátum szerepel. Oroszország azonban még Janukovics lemondása előtt megkezdte a különleges erőinek riasztását, ez alátámasztja, hogy felkészültek a legrosszabb forgatókönyvre. Ezen túl az orosz politika Vlagyimir Putyin alatt nem tükrözte (egészen a grúz háborúig, valamint utána sem igazán), hogy Oroszország revizionista politikát folytatna, ennek éppen az ellenkezője igaz: 2004-ben Putyin véglegesen megállapodott Kínával a hatáiról, melyben az Usszuri folyó mentén számos sziget kínai fennhatóság alá került. Az oroszok 2010-ben Norvégiával megállapodtak a Barents-tengeren húzódó határvonalak módosításában, mely megállapodás értelmében Oroszország lemondott a

⁸⁴ Nyári Merse, Pulai Bence: Oroszország geopolitikai kihívásai és geostratégiai ambíció, A HÁBORÚRÓL MÁSKÉP(P)EN, A Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Romanisztika Intézet Háborús Tudományok Multidiszciplináris Kutatócsoport poszterkiadványa, Pécs, 2021.

tengeri területének feléről, ezzel Norvégia rengeteg energiaforráshoz jutott. Ezen túl Oroszország törekedett arra is, hogy Japánnal megegyezzen az 1956-os megállapodás alapján a Kurill-szigetek megfélemezéséről, melynek értelmében 2 sziget ismét japán fennhatóság alá kerülne. Ezek alapján az az érv a Nyugat, különösen az USA részéről, hogy Oroszország revizionista politikája vezetett ide, elég szakmaiatlan érvelés, ugyanis a krími beavatkozás ellen az USA emelte fel a legjobban a szavát, mondván, hogy Oroszország nem annektálhat területet, mivel ez nemzetközi jogba ütközik, valamint be sem avatkozhat. Ezen érvek szintén elég furcsán hatnak, tekintettel arra, hogy a hidegháború lezárását követően, különösen a terrorizmus ellen meghirdetett háború keretében az USA több országot rohant le, illetve van jelen a mai napig illegálisan, bármilyen felhatalmazás nélkül (például Szíriában). Ami ebben a konfliktusban dominált, az inkább az a tény, hogy a hidegháború lezárását követően az Amerikai Egyesült Államok unipoláris nagyhatalommá vált, azaz szinte bárhol és bármikor érvényesíteni tudta az akaratát, vagy kedvére alakíthatta a világrendet, mivel egy ország sem volt képes hatalmi pozícióját megingatni. Ez változott 2014-ben, amikor Oroszország nem hátrált ki az USA és szövetségi rendszerével való konfliktusból, hanem vállalva az óriási kockázatot, felvette a „harcot” és érvényesítette akaratát, mégpedig a Krímet sikeresen elcsatolta Ukrajnától.⁸⁵

Melyek az amerikai módszerek?

Az Amerikai Egyesült Államok a színes forradalmak és a nemkonvencionális hadviseléssel képes elérni geopolitikai céljait. Ahhoz azonban, hogy egy ilyen művelet végrehajtható legyen, hosszú és széleskörű előkészület kell, hogy azt megelőzze. James Warden, az amerikai légierő ezredesének Öt Gyűrű⁸⁶ elméletét felhasználhatjuk a társadalom és egyén kontextusában, mellyel magyarázható a Színes Forradalmak célpontjai. Az úgynevezett társadalom 5 gyűrűje a következő, kintről befelé haladva: lakosság, média, nemzeti elitek, hadsereg/rendőrség, vezetés. A színes forradalmak célja, hogy az ellenséges ország vezetését leválassza. Ez azért is hatékonyabb bármilyen konvencionális háborúnál, mivel a külső körgyűrűk kihagyásával képes egyből a célcsoportot (ez esetben a vezetést) támadni, valamint a támadásra is az adott ország lakosságát használja fel (tüntetések szítása, terület foglалása, stb), így tényleges katonai erő bevetése szükségtelen, így katonai konfrontációtól nélkül zajlik le a

⁸⁵ Richard Sakwa: Háború a határon: A krími csel, 2016, pp. 181-195.

⁸⁶ Warden öt gyűrűje a katonai stratégiai támadás elméletét képviseli, amely a rendszerjellemzők öt szintjén alapul. Nevüket John A. Warden III. ezredes, az Egyesült Államok légierőjének egykori tisztje és a légierő teoretikusa tiszteletére kapták. Az öt gyűrű a következőket foglalja magában: Vezetés; Szerves/rendszerszükségleti elemek/kulcstermelés; Infrastruktúra; Népeség; Bevetési célú katonai erők.

konfliktus. A hibrid háborúk egyik legalkalmazhatóbb eszmei háttere a káoszelmélet. Ezt az elméletet Steven Mann találta fel 1992-ben. Lényege, hogy egy irányított káosszal az adott terület (legyen az állam) káosz alatt tartható, megakadályozva ezzel az ellenséges harmadik ország reagálását indirekt módon, valamint elzárva tartására szolgál. „A vírus "megfertőzi" az egyéneket a politikai érzelmeik megdolgozásával, és az alapvető elgondolás az, hogy amennyiben a vírus megtalál egy "áldozatot", ez az egyén aktívan "terjeszteni" fogja az új ideát, létrehozva ezzel a "politikai fertőzést".”⁸⁷

A politikai hadviselés fogalom, melyet Kennan vezetett be, célja, hogy leírja azon kétértelmű és ködös konfliktusokat, melyek a hagyományos politikai konfliktusokon kívül esnek. Max Boot célja, hogy a „szíveken és az elméken át” megnyerje a lakosságot, valamint fedett módszerekkel kulcsfontosságú intézményeket eltéríteni a Közel-Keleten, ezzel minimálisra csökkentve a katonai erő bevetését, valamint a konfliktusra szánt költségeket minimalizálja. Max Boot is a feljebb vázolt módhoz hasonlóan képzelte el az amerikai érdekérvényesítést a Közel-Keleten. Dr. Michael Noonan kutató szerint a politikai hadviseléssel érdemes foglalkozni, hiszen ezzel lecsökkenthető az amerikai kitettség, valamint növelhető az amerikai befolyás. Ez továbbá azért lehet sikeres, mivel az USA-ban a lakosság már annyira nem támogat egy közvetlen beavatkozást, ehelyett az ilyes jellegű indirekt beavatkozásokhoz kis létszámú fegyveres erő kell, valamint így is képes lehet az USA befolyásolni más régiókat, mentesülve a korábban említett felelősségtől.⁸⁸

A hibrid fenyegetések⁸⁹ definíciójával az a probléma, hogy az erőszakkal és a hadviseléssel kapcsolatos taktikák kombinációira összpontosít (kivéve a bűncselekményeket), de teljesen figyelmen kívül hagyja az egyéb, nem erőszakos cselekményeket. Így nem foglalkozik olyan eszközökkel, mint a gazdasági és pénzügyi cselekmények, a felforgató politikai cselekmények, például a szakszervezetek és a nem kormányzati szervezetek létrehozása vagy burkolt kihasználása, vagy a hamis weboldalak és hamisított újságcikkeket használó információs műveletek. Ezt azért fontos leszögezni, mivel a NATO terminológiában azonosított „hibrid fenyegetések” nem azonos a hibrid hadviselés fogalmával.

⁸⁷ Korbyko, Andrew: Hybrid wars: the indirect adaptive approach to regime change, Peoples' Friendship University of Russia, 2015, pp. 23-25.

⁸⁸ P. Noonan, Michael: Re-inventing political warfare, U.S. News & World Report L.P., 2013.08.16., <https://www.usnews.com/opinion/blogs/world-report/2013/08/16/political-warfare-in-a-time-of-defense-cuts>

⁸⁹ "A hibrid fenyegetések katonai és nem katonai, valamint rejtett és nyílt eszközöket ötvöznek, beleértve a dezinformációt, a kibertámadásokat, a gazdasági nyomást, az irreguláris fegyveres csoportok bevetését és a reguláris erők bevetését. A hibrid módszereket arra használják, hogy elmosódjanak a háború és a béke közötti határok, és megpróbálnak kétségeket kelteni a célcsoportok fejében. Céljuk a társadalmak destabilizálása és aláásása", Zande, Dick, et al.: Hybrid threats: searching for a definition In Countering hybrid threats - Steps for improving EU-NATO cooperation, Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael', 2021, pp. 2-3.

Frank Hoffman szerint David Maxwell járhat a legközelebb a hibrid fenyegetések/hadviselés leírásához. Maxwell szintén visszanyúl Kennanhez, és ő „nemkonvencionális” hadviselésének a felforgató és felforgatás-elhárító tevékenységgel való kiegészítése lehet a hibrid fenyegetés/hadviselés pontos leírása. Ezzel a kiegészítéssel kilép a pusztán katonai jellegű konfliktusból (ide sorolható az aszimmetrikus hadviselés is). Mivel a nemkonvencionális hadviselésben csak a már létező kormányellenes erők támogatása a lényeges, úgy, ha a nemkonvencionális hadviselés politikai hadviseléssel kiegészül, úgy a hibridháborút folytató hatalom képes befolyásolni az egész mozgalmat, akár kiképzést adni nekik, NGO-n keresztül támogatni őket (ebben az esetben ezek az NGO-k frontszervezetként működnek). Ez a tevékenység legfőképp kormányellenes tüntetések, területfoglalásokra merülne ki.⁹⁰

A hidegháborús szembenállás alatt alkalmazott szürke propaganda lehetővé tette, hogy az amerikai kormányzathoz csak közvetetten kötött, nem feltétlen az amerikai kormányzat kommunikációját közvetítő médiák üzemeltettek kormányzati pénzekből, például a Szabad Európa Rádió vagy a Voice of America. Ezen tevékenységek megszűnése a hidegháború végével teljesen indokolatlan, hiszen a korábbi érdekei az USA-nak nem szűntek meg. A befolyásolási képességek a médián, pénzügyi, civil világon keresztül a mai napig tetten érhetők. Azonban míg korábban a két világ szembenállása idején mind az amerikaiak, mind a szovjetek alkalmaztak frontszervezeteket, médiafelületet az egymás ellen vívott „politikai hadviselésben”, amikor a felkelésre buzdított a Szabad Európa rádió, azt ígérve, hogy majd jönnek segíteni az amerikaiak, az hazugság volt, hiszen semmilyen ilyen terv nem volt az amerikaiak részéről.⁹¹ Ezzel szemben a rendszerváltás után sokkal könnyebb az amerikaiaknak ilyen jellegű hadviselést folytatni, hiszen az „ellenoldal” már nem létezik, illetve nem abban a formában. Nincs egy 100%-ban ellenséges hatalmi tömb, több országgal, kiterjedt infrastruktúrával, ezért az USA képes felforgató-hadviselést folytatni, hiszen a geopolitikai ellenség csak korlátozott mértékben tud válaszolni ezen tevékenységekre.

Ukrajnában nem csak a színes forradalom eseményei játszódtak le, hanem meg tapasztalható volt a nemkonvencionális hadviselés is az ukrajnai destabilizáció során. A színes forradalmakkal ellentétben Ukrajnában már a kezdetektől fogva erőszakosak voltak az események, mely így az Arab Tavasz eseményeivel mutat nagy hasonlóságot. Az első fontosabb

⁹⁰ Hoffman, Frank: On not-so-new warfare: political warfare vs hybrid threats, Texas National Security Review, 2014.07.28., <https://warontherocks.com/2014/07/on-not-so-new-warfare-political-warfare-vs-hybrid-threats/>

⁹¹Codevilla, Angelo M.: POLITICAL WARFARE and PSYCHOLOGICAL OPERATIONS, National Defense University Press Publications, 1989, pp. 79-81.

dolog, ami megjegyzendő, hogy a Jobb Szektor és más fegyveres nacionalista/szélsőséges szervezet már december elsején ún. Molotov-koktélt dobtak a rendőrökre, ezzel destabilizálva a helyzetet a rendvédelmi szervek és tüntetők között. A Majdan-tér közepén felállított sátoztáborok parancsnoki központként funkcionáltak, innen koordinálták a felfegyverkezett csoportok a támadásokat. Emiatt szép lassan a Maidan minden résztvevője militarizálódni kezdett. Egy fényképész bizonyítékai alapján elmondható, majdnem minden résztvevőnél volt valami fegyver (baseballütő, golfütő, vascső, stb). Ezek a csoportok képezték az erőszakos felforgatók előőrsét, ami aktívan képes volt a kormányerők elleni harcra. Ezzel megteremtődött a nemkonvencionális hadviselés előfeltétele a fővárosban.⁹²

Ami szintén nem kapott nagy sajtófigyelmet, hogy Lvov tartomány kormányhivatalának elfoglalása és a tartományi kormányzó lemondatása január végén. Az ABC News akkori jelentése szerint, néhány nap alatt minden nyugat-ukrajnai régiót — kivéve a Kárpátaljai régiót — elfoglaltak a felkelők. Ezután ezen a területen a konfliktus stagnált. Az események gyors leforgása közben február 19-én Lvov Oblast kormánya kinyilvánította a tartomány függetlenségét, valamint ellenőrzése alá vonta az ország közös határát Lengyelországgal. Korábban említettük, hogy "egy koalíciós partner vagy egy harmadik, semleges országbeli helyszín" is juttathat segítséget – akár kiképzés, akár ellátmány formájában - a felkelőknek egy nem hagyományos háború során. Mivel Lengyelország teljesíti ezeket a feltételeket, hogy a NATO destabilizációjának "szláv Törökországa" (Szíria destabilizációja során Törökországban képződtek felkelő alakulatok, valamint az ország szolgáltatott menedéket nekik) legyen Ukrajnával szemben.⁹³ A proklamált függetlenségének Lvov általi kinyilvánítása, a határátkelők elfoglalása, a "hadsereg egységeinek" elfoglalása és fegyverraktárak" lázadók általi elfoglalása,⁹⁴ valamint a központi a nyugati régió feletti központi ellenőrzés megszüntetése, mind egyértelműen és nyilvánvalóan a nem hagyományos hadviselés kezdetére utalnak. Valójában a helyzet ekkorra már annyira vészessé vált, hogy a Newsweek Magazine február 20-án cikket közölt "Ukrajna: Polgárháború felé tart" címmel.⁹⁵ Megjegyzi, hogy "Egyértelmű, hogy az ország nagy része kormányozhatatlanná vált. Még a főváros is a lázadók kezében maradt"⁹⁶. Érdekes, hogy ez az első jelentős eset, amikor egy nyugati hírportál a

⁹² Bierend, Doug: Photos: The Brutal DIY Weapons of the Ukrainian Revolution, Conde Nast Digital, 9 Mar. 2014., <http://www.wired.com/2014/03/ukraine-diy-weapons/>

⁹³ Korybko, Andrew: "Poland as the 'Slavic Turkey' of NATO Destabilization.", Oriental Review, 2014.

⁹⁴ Beaumont, Peter: Ukraine edges closer to all-out civil disorder as protests spread from Kiev, Guardian, 2014.02.20., <https://www.theguardian.com/world/2014/feb/20/ukraine-protests-spread-from-kiev>

⁹⁵ Matthews, Owen: Heading for Civil War, Newsweek LLC, 2014.02.20. <https://web.archive.org/web/20140220055425/http://www.newsweek.com/ukraine-heading-civil-war-229494>

⁹⁶ Matthews, Owen: Ukraine: Heading for Civil War, Newsweek LLC, 2014.02.20. <https://web.archive.org/web/20140220055425/http://www.newsweek.com/ukraine-heading-civil-war-229494>

felkelőket "lázádnak" nevezi, ami tovább erősíti azt az elméletet, hogy Ukrajnára egy nem hagyományos hadviselés forgatókönyve készül. Mindazonáltal ezt a forgatókönyvet sikerült elkerülni, miután a néhány nappal korábban kezdődött gyanús és halálos mesterlövész-tűz (amelyről az észt külügyminiszter határozottan úgy vélte, hogy maguk az EuroMaidan vezetői adtak rá parancsot) megtörte az OODA-hurkot és a kormány akaratát, és gyorsan a február 21-i puccsszerű eseményekhez vezetett. Ha ez nem történik meg, akkor azonban nagyon valószínű, hogy egy nem konvencionális háború volt a küszöbön, hogy hivatalosan is elinduljon Ukrajnában a Szíriában már bevált forgatókönyv szerint a rendszerváltás kikényszerítése, ezzel tovább destabilizálva és sebezve Oroszország nyugati szárnyát.⁹⁷

Amerika elérte Ukrajnában a stratégiai célját, azaz, hogy Oroszország érdekszférájából az Amerikai Egyesült Államok érdekszférájába kerüljön az ország. Az Euromaidan „forradalom” után az USA Külügyminisztériuma szerint, pontosabban Victoria Nuland és Geoffrey Pyatt között lezajlott beszélgetésnek megfelelően alakultak az ukrajnai események. Az ország miniszterelnöke a Victoria Nuland által említett Arszenyij Jacenyuk lett.⁹⁸ Róla azt kell tudni, hogy az ukrán politikai és gazdasági élet egész tág szegmensét bejárta. Volt külügyminiszter, az Ukrán Nemzeti Bank elnöke, a Krím-félsziget pénzügyminisztere, volt a Verkhovna Rada elnöke stb.⁹⁹ 2007-ben megalakította a Nyílt Ukrajna filantróp alapítványt.¹⁰⁰ Ezen szervezet partnerei közé tartozott az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO), az Egyesült Államok Külügyminisztériumával és Chatham House-al.¹⁰¹ Továbbá az Euromaidan forradalom kirobbanása előtt Arszenyij Jacenyuk Jean-Claude Trichet¹⁰² meghívására részt vett a Trilaterális Tanács¹⁰³ 2013. október 23-27-e között zajló konferenciáján Krakkóban. Ezen

⁹⁷ Korbyko, Andrew: Hybrid wars: the indirect adaptive approach to regime change, Peoples' Friendship University of Russia, 2015, pp. 68-69.

⁹⁸ On Demand News: F*** the EU: Alleged audio of US diplomat Victoria Nuland swearing, Youtube, 2014.02.07., <https://www.youtube.com/watch?v=L2XNN0Yt6D8>; Verkhovna Rada approved composition of new government, TASS, 2014.02.27., <https://tass.com/world/721259>

⁹⁹ Biography of the new Head of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine Arseniy Yatsenyuk, Radio Svoboda, 2007.03.21., <https://www.radiosvoboda.org/a/961182.html>; People's Deputy Arseniy Yatseniuk was elected Chairman of The Verkhovna Rada of Ukraine of the 6th Convocation, Verkhovna Rada of Ukraine, 2007.12.04., <https://www.rada.gov.ua/en/news/News/11891.html>;

¹⁰⁰ Mission, Open Ukraine, 2014, <https://openukraine.org/en/about/mission>;

¹⁰¹ A Chatham House, más néven a Nemzetközi Ügyek Királyi Intézete egy független politikai intézet, amelynek székhelye Londonban található. Küldetése, hogy hiteles elemzéseket adjon a világ eseményeiről, és megoldásokat kínáljon a globális kihívásokra. Az intézmény a Chatham House-szabály megalkotója. Elnökei Alistair Darling és John Major.; Partners, Open Ukraine, 2015, <https://ksf.openukraine.org/en/ksf/2015/partners>

¹⁰² 1993-2003 között a Francia Nemzeti Bank elnöke. 2003-2011. között az Európai Központi Bank elnöke. 2012-ben ő lett a Trilaterális Tanács európai elnöke, az olasz volt miniszterelnököt, Mario Montit váltotta.

¹⁰³ A Trilaterális Bizottságot 1973-ban Japán, az észak-amerikai nemzetek (az USA és Kanada), valamint a nyugat-európai nemzetek magánszemélyei hozták létre, hogy elősegítsék az érdemi politikai és gazdasági párbeszédet az egész világon. Az öltelt és megvalósítás David Rockefeller amerikai üzletembertől származott. A Bizottság ötlete az 1970-es évek elején született, amikor az Egyesült Államok és nyugat-európai, japán és kanadai szövetségesei között jelentős nézeteltérések voltak.

az eseményen többek között az egyik főbb téma „Ukrajna és az Európai Unió” volt.¹⁰⁴ Kevesebb, mint 1 hónappal rá kirobbant az Euromaidan tüntetések. Ezekből látható, hogy az NGO-k és nemzetközi szereplők nem kis szerepet játszottak Ukrajna „irányváltztatásában”. Arszenyij Jacsenyuk kulcsfontosságú volt az USA-nak abban, hogy az elképzeléseik szerint alakuljon a forradalom utáni Ukrajna sorsa, hiszen Jacsenyuk kifejezetten jó és sokrétű kapcsolatokkal rendelkezett nyugaton. Az amerikai számításokat a későbbiekben taglalt „Krími csel” és a Kelet-ukrajnai lázadások húzták keresztül.

Melyek az orosz módszerek?

Oroszországgal kapcsolatban Jānis Bērziņš, a Center for Security and Strategic Research igazgatója széles körben publikálta, hogy a "hibrid" kifejezés használata az orosz stratégia jellemzésére félrevezető, mivel Oroszországnak saját definíciói és fogalmai vannak: "a 'hibrid' szó azért félrevezető, mert bármi keverékét jelentheti. Alapvető kerete azonban eltér az oroszok által kidolgozott módszertől, mivel az előbbi katonai fogalom, és az amerikai katonai gondolkodás eredménye. Ráadásul az új generációs hadviselés koncepciója magában foglalja a hagyományos műveleteket is. Más szóval a hibrid hadviselés része lehet az új generációs hadviselésnek, de nem határozhatja meg azt".¹⁰⁵

Oroszország aktívan nem folyt bele a 2014-es februári Majdan-téri eseményekbe, csak később lépett akcióba, teljesen más helyen. A Krím „elfoglalása” gyakorlatilag bármilyen hivatalos katonai vagy állami akció nélkül zajlott le, azt a látszatot keltve, hogy pusztán a nép irányította az eseményeket. Ez kicsit árnyaltabban fogalmazva, kétségtelen, hogy a népességén belül volt ilyen irányú elgondolás, azonban ezt ürügyként kihasználva Moszkva sikeresen elcsatolta a számára stratégiai fontosságú területet. Ehhez olyan eszközöket/módszereket alkalmazott, amelyek nem illenek a korábbi hadviselési szokásokba, valami újat „teremtett” Oroszország 2014 február 20 és március 18-a között.¹⁰⁶ Elsősorban a legfontosabb, hogy Oroszország katonai erejét használva stratégiai fontosságú létesítményeket foglalt el a területen. Ez jogellenes lett volna, azonban a katonák semmilyen azonosítót nem viseltek, így jogi értelemben Oroszország felelőssége csak közvetetten jelenthető ki. Egy ilyen akció megszervezésének azonban a legnagyobb titokban kell lezajlania. Vlagyiszlav Szurkov még

¹⁰⁴ The Trilateral Commission (Europe) 37th European meeting in Krakow/Poland 25-27 october 2013, Ukraine and the European Union, The Trilateral Commission, <https://institutdelors.eu/wp-content/uploads/2018/01/final-krakow-programme-2013-on-oct-23.pdf>

¹⁰⁵ Berzins, J. (2019). "Not 'Hybrid' but New Generation Warfare". in Howard, G. and Czekaj, M. (Eds.) Russia's Military Strategy and Doctrine. Washington, DC: The Jamestown Foundation.

¹⁰⁶ Richard Sakwa: Háború a határon: A krími csel, 2016, p. 177.

február elején a Krímbe utazott titkos megbízatással. Valerij Szolovej politikai elemző szerint egy titkos tanácskozáson, melyen csak 5-6 ember vett részt, jelen volt Putyin, Szergej Ivanov (az elnöki hivatal vezetője), Alekszandr Bortnyikov (az FSZB feje) valamint Nyikolaj Patrusjev (az orosz Nemzetbiztonsági Tanács titkára). Ezzel megtörtént a titkosszolgálati egyeztetés és a későbbi műveletek megtervezése.¹⁰⁷ Patrusjev már a KGB-nél is szolgált¹⁰⁸, valamint a Krím elfoglalása után EU-s szankciós listára került,¹⁰⁹ ennek ellenére szerinte a 2014-es Kijevi forradalmat az USA indította el.¹¹⁰ Orosz katonák 25.000 főig legálisan tartózkodhattak a Krím-félszigeten, tehát nem volt nehéz a tényleges katonai erő odaszállítása, ezen idők alatt azonban csak a létszám felét tették ki.¹¹¹ A krími önálló törvényhozást úgy forgatták fel, hogy oroszpartí tüntetők és önvédelmi erők elfoglalták a törvényhozás épületét, leváltva a Janukovics által kinevezett Anatolij Mogiljev miniszterelnököt. Erre azért volt szükség, mivel a helyi parlament képtelen volt népszavazás kiírására, mivel a képviselők kevesebb, mint fele jelent meg. Miközben kint folyamatosan tüntetést tartottak az új kijevi rezsim ellen és mellett, a ház megszavazta az új miniszterelnököt, Szergej Akszjonovot, valamint kiírták a függetlenedési népszavazást is. Természetesen mindez a házszabály és a törvények megszegésével ment végbe. Ezt követően a március 16-ra előrehozott népszavazást sikeresnek nyilvánították, így megkezdődött Krím függetlené válása és Oroszországhoz való csatlakozása. Orosz részről a média-manipuláció sikeres volt, amiben azzal riogattak, hogy nacionalista ukránok felfegyverkezve tartanak a Krímbe.¹¹² A szavazáson nem vehettek részt nemzetközi megfigyelők, valamint a tényleges elszakadás támogatottsága a lakosságon belül 30-40%-os volt, így a hivatalos 83%-os részvétel és a 96,7%-os Oroszországgal való egyesülést támogató eredmény irracionálisan magas volt.¹¹³

Kritikusok azzal támadták a krími népszavazást, hogy az szembe megy az ukrán alkotmánnyal és nemzetközileg jogellenes. Oroszország részéről a jogi alapot azzal indokolták, hogy a Kijevi forradalommal az ország alkotmányát semmissé nyilvánították, így ami Krímbe történt, „egyenes következménye” a Majdan-téri forradalomnak.¹¹⁴ Ezen túlmenően az USA és

¹⁰⁷ Richard Sakwa: Háború a határon: A krími csel, 2016, pp. 169-170.

¹⁰⁸ Background People: PATRUSHEV, Nikolai Platonovich, Background People, 2008.07.28., https://web.archive.org/web/20130307114436/http://russiaprofile.org/bg_people/resources_whoiswho_alphabet_p_patrushev.html

¹⁰⁹ Gozi, Sandro: COUNCIL IMPLEMENTING REGULATION (EU) No 810/2014, Official Journal of the European Union, Volume 57, Legislation 221, 2014., pp. 1-11

¹¹⁰ Patrusjev, Nikolai: Terrorism, Ukraine and the American threat: the view from Russia, The Guardian, 2015.07.15., <https://www.theguardian.com/world/2015/jul/15/russia-terrorism-ukraine-america-putin>

¹¹¹ Richard Sakwa: Háború a határon: A krími csel, 2016, pp. 170-171.

¹¹² Richard Sakwa: Háború a határon: A krími csel, 2016, p. 170.

¹¹³ Richard Sakwa: Háború a határon: A krími csel, 2016, pp. 169-173.

¹¹⁴ Richard Sakwa: Háború a határon: A krími csel, 2016, pp. 177-178.

NATO Koszovó függetlenedésében játszott szerepével indokolta saját lépéseinek legitimitását.¹¹⁵ Ezen felül Oroszország részéről szintén jogi indok volt, hogy a Szovjetunió felbomlása után nem lett rendezve a Krím és Szevasztopol státusza, így joghézag állt fent, sőt, az 1954-es átkerülése az Orosz SZSZK-tól az Ukrán SZSZK-ba még a szovjet jogrendszernek is ellentmondó volt.¹¹⁶ További orosz érv volt a népek önrendelkezési jogának kérdése (ius cogens), amelynek nem felelt meg a krími népszavazás (bár nincs nevesítve olyan folyamat, mely meghatározná ezt az elvet). Vannak példák arra, milyen módon bonyolíthatnak le egy népszavazást (pl.: a 2014-es skóciai népszavazás az elszakadásról), a krími népszavazás azonban ezekhez egyáltalán nem hasonlítható, mivel egyrészt nemzetközi megfigyelők nem vehetettek részt rajta, valamint, de facto katonai megszállás alatt volt a terület.¹¹⁷

Össességében Oroszország állami és nem állami eszközök révén sikeresen elszakította egyetlen lövés nélkül a Krímet. Ehhez használta a dezinformációs média kampányt (riogató és szélsőséges ukrán fegyveresekkel), katonák azonosító jelzés nélküli alkalmazását, őket felkelőknek nevezve (ezzel akarva elérni a jogi felelősség áthárítását). Ezen túl a krími események úgy alakultak, hogy a népszerűtlen, de elkötelezett oroszpárti személy (Szergej Akszjonov) került meghatározó döntési szerepbe, amely hosszútávon Moszkva stratégiai célját szolgálta (ti. Krím-félsziget kerüljön orosz kézbe). Moszkva tehát egy teljesen alulról szerveződő, polgári kezdeményezés és konfliktus látszatát keltve elérte stratégiai célját, reguláris és irreguláris erők bevetésével, ezzel nagy hasonlóságot mutatva az Arab-Tavasszal, annak kialakulásával és szereplőivel.

¹¹⁵ Richard Sakwa: Háború a határon: A krími csel, 2016, pp. 180-181.

¹¹⁶ Richard Sakwa: Háború a határon: A krími csel, 2016, pp. 178-179.

¹¹⁷ Richard Sakwa: Háború a határon: A krími csel, 2016, pp. 179-180.

4. Fejezet: Esetleges jövőképe a konfliktusoknak

Ukrajna lemond Kelet-Ukrajnáról

A forradalom kitörése és a kelet-ukrajnai zavargások polgárháborúba történő fejlődése korábban soha nem látott nyomorba taszította nem csak Ukrajna egyes régióit, hanem az egész országot. Ukrajna képtelen visszaszerezni az ellenőrzését Dombasz és Luhanszk felett, ennek az egyik oka, hogy a hadsereg teljesen elavult volt 2014-ben, valamint amióta az oroszok is nem hivatalosan támogatják akár haditechnikai eszközökkel, logisztikai támogatással, vagy akár vezetői apparátussal a szakadár államokat, azóta Ukrajnának nem igazán sikerült eredményt elérnie a polgárháborúban. Ugyanakkor a Kelet-Ukrajnában operáló felfegyverzett szélsőséges csoportulások nem tartják be a hadijogi előírásokat, így jelenleg a konfliktus inkább hasonlít a délszláv polgárháborúra. Ukrajna rengeteget költött 2014 óta a haderőre, a folyamatos sorozások terhelik a költségvetést, és mindez a lakosságot is pszichésen nyomasztja. A rengeteg nemzetközi segítség ellenére a mai napig nem látható a konfliktus vége. Hiába adott az IMF több hitelt¹¹⁸, valamint kapott Ukrajna fegyverszállítmányokat Washingtontól¹¹⁹, képtelen a helyzet rendezésére. Lehetségesnek mondható egy olyan forgatókönyv, amelyben a Minszki megállapodásoknak megfelelően, Ukrajna békét köt a szakadár államokkal, esetleg elismeri őket, valamint nemzetközi békefenntartók (ENSZ) segítségével létrehozna egy demilitarizált zónát a közös határaikon. Ezzel Ukrajna biztosan rövid távon további gazdasági és politikai válságot szenvedne, azonban hosszútávon mentesülne a háborús tehertől. Ha folytatná a konfliktust, akkor fennáll a veszélye az ország csődjének, valamint az Oroszországgal rossz viszony fenntartása sem kifizetődő, hiszen jelenleg sem gázt, sem szénét nem szállítanak Ukrajnába, míg előző szükséges a lakosság fűtésére a téli időkre, utóbbi az iparnak és áramtermelésnek elengedhetetlen. Ha Ukrajna a békéhez folyamodik, úgy azt kockáztatja, hogy a több ezres létszámú, felfegyverzett szélsőséges „szabadcsapatok” nem tartják be azt, esetlegesen elindulnak Kijevbe, hogy ismét megdöntsék, immár fegyverrel, a Kijevi kormányt, amely szintén beláthatatlan következményekkel járna.

¹¹⁸ Ukraine Receives IMF Support But Must Accelerate Reforms, International Monetary Fund, 2017.04.04., <https://www.imf.org/en/News/Articles/2017/04/03/na040417-ukraine-receives-imf-support-but-must-accelerate-reforms#:~:text=Ukraine%20receives%20a%20%241%20billion%20installment%20of%20its,review%20of%20the%20state%20of%20the%20country%27s%20economy>.

¹¹⁹ Galen Carpenter, Ted: Washington Quietly Increases Lethal Weapons To Ukraine, The American Conservative, 2018.09.10., <https://www.theamericanconservative.com/articles/washington-quietly-increases-lethal-weapons-to-ukraine/>

Ukrajna megpróbálja visszafoglalni teljesen a keleti régiót

Az ukrán vezetés számára, ahogyan ez a kommunikációját is jellemzi 2015 óta, egy lehetséges útnak tartja a szakadár területek visszafoglalását katonai úton. Ehhez egy olyan stratégia kidolgozására lenne szükség, melynek értelmében nem csak a szakadár határ egy részét veszik támadás alá, hanem a terület teljes mélységét is, ezzel nem hagyva sikeres védekezési lehetőséget Dombassznak és Luhanszknak. Ennek is megvan a kockázata, hiszen az ukrán haderő kiképzettsége még nem feltételül magas, a sorállomány kiképzettségi és moráljának szintje is megkérdőjelezhető. A harcok minden bizonnyal aszimmetrikusak lennének, hiszen mindkét oldalon (az orosz oldalon szinte csak azok) felkelő/gerilla csapatok tevékenykednek, ami nehezít bármilyen konvencionális katonai műveletet. Ezen túl számításba kell venni, hogy a háború manifesztálódása milyen reakciókkal járna belföldön (gondolok itt Kárpátaljára, szeparatista államokra, Ukrajna többi részére). Egy kiújuló háború, amelyet Ukrajna de-facto a saját kisebbsége ellen indít, a többi nemzeti kisebbség bizalmát is aláásná az ukrán nemzettel és az ukránközponti kormánnyal szemben, és lehetőséget adhat akár erősebb ellenállásra akár Nyugat-Ukrajnában is. Továbbá lehetséges, hogy a nem Dombasszban és Luhanszokban élő oroszok is fellázadnának, ezzel sokkal kiterjedtebb területen kellene katonai műveletet folytatni, valamint az eredeti tervet is veszélyeztetik, esélyt adva, hogy az egész ország egy polgárháborúba süllyedjen.

Ezekon felül a nemzetközi közösség reakciói sem elhanyagolhatók. Ukrajna támogatói, azaz Németország, Franciaország és Lengyelország is inkább a Minszki, békésebb utat tartják ajánlatosnak Ukrajna számára, esélyes, hogy amennyiben egy ilyen katonai műveletre kerül sor, úgy ezen támogatóit is elveszti Ukrajna. Kérdéses ugyanakkor az Amerikai Egyesült Államok szerepvállalása. Elképzelhető, hogy minden eddigi támogatást megvon Ukrajnától, de az is, hogy növeli a fegyverszállítmányok volumenét. Jelen állás szerint nem jelenthető ki, hogy melyik utat választaná az Washington. Stratégiaiilag neki megérné Ukrajna támogatása továbbra is, azonban kérdéses, hogy belföldön mekkora politikai támogatása lenne ennek, emiatt jelenleg ez nem megállapítható. Ami biztos, hogy Oroszország egy háború esetén fokozná a katonai segítségnyújtást a szakadár államoknak, valamint mivel állampolgárságot adott az ott élő orosz lakosságnak, így „köteles” megvédeni őket bármilyen katonai agresszió esetén. Ha ezen katonai műveletekben sikeres lenne Ukrajna és képes lenne a szakadár államok létét fenyegetni, úgy elképzelhető, hogy Oroszország bevonul a területre és azt ellenőrzése alá vonja. Amennyiben ez megtörténik, úgy kritikus fontosságú, hogy ne történjen se ukrán se orosz részről katonai incidens a másik fél irányába, hiszen elég egy szikra ahhoz, hogy egy totális háború alakuljon ki a két ország között. Ebben az esetben Oroszország egyértelműen erősebb,

így valószínűsíthetően ő aratna katonai győzelmet, elképzelhető, hogy a Dnyeszterig képes lenne elfoglalni Ukrajna keleti felét. Remélhetőleg erre a forgatókönyvre nem kerül sor, hiszen ez alapjaiban rengetné meg Közép-Európa biztonsági helyzetét, valamint tovább mélyülne a válság az EU és Oroszország között, amivel mindkét fél rosszul járna, nem beszélve arról, hogy ilyen méretű konfliktust hosszú ideje nem élt meg Európa, aminek biztosan lenne pénzügyi-, gazdasági- és politikai-válság vonzata/következménye.

Teljes autonómia az ukrán régióknak

Ukrajnában korábban a régiók bizonyos szintű autonómiával bírtak, ez sikeresnek és toleránsnak bizonyult a viszonylag etnikailag diverz országban. Ukrajnának hosszútávú érdeke, hogy az országban újra a stabilitás uralkodjon, hogy gazdasága és társadalma prosperálni tudjon. Ehhez azonban nem szabad ész nélkül központosítani minden állami és regionális intézményt, hiszen ez csak további konfliktusokhoz vezethet a kisebbségek és az állam között. A konfliktus megoldásának lehet egy alternatívája, hogy Ukrajna autonómiát ajánl vagy mindegyik, vagy bizonyos régióinak. Ha Ukrajna ezen az úton szeretne haladni, akkor feltétlen vissza kell térni a Minszki-megállapodáshoz, hiszen az lehet az „alapkőve” az ország jövőjének. Szükséges továbbá kiegyezni a szakadár népköztársaságokkal, valamint alkotmányi garanciát kell nekik és más (például Kárpátaljai régió) régióknak az autonómiához való jogaiknak, valamint ki kell dolgozni ezen autonómia mélységét. Ezzel enyhítheti az etnikai feszültségeket az országban, valamint toleránsnak tudja magát mutatni a nyugat és kelet irányába is egyaránt. Ehhez azonban jelenleg az ukrán politika meghasonulására lenne szükség, mivel jelenleg az országban magas az oroszellenesség, valamint a kárpátaljai magyarokat ért vegzálások, támadások, képviselőik listázása az „Ukrajna ellenségei” honlapon¹²⁰, a nyelvtörvény bevezetése pont az ellenkező irányba mozgatja az ország társadalmi és politikai berendezkedését, így úgy gondolom, hogy ez a forgatókönyv a legvalószínűtlenebb, holott ez lenne véleményem szerint a legalkalmasabb az ukrán konfliktus megoldására. Ahogyan az első esetben, úgy ezen esetben is számolni kell az ukrán szélsőséges fegyveres csapatok hozzáállásával. Könnyen érezhetik úgy, hogy ezzel a lépéssel Ukrajna meghajolt Oroszország előtt. Emiatt lehetőségessé válhat, hogy ezen csoportok nem fogadják el a békét, akár meg is szegik azt. Ez nem lehet érdeke sem az ukrán, sem más ország vezetésének, így bármelyik esetben, számolni kell, hogy mire képesek ezek a csoportosulások, hogyan lehet velük párbeszédet folytatni (lefegyverzésük jelenleg esélytelen, hiszen ahhoz túl nagy a szerveződés

¹²⁰ Mirotvorec, 2020.11.24., <https://myrotvorets.center/criminal/grezha-ishtvan/>

és túl sok fegyverük van). Ha sikerül bármilyen megállapodásra jutni velük, akkor lehet esélye az autonómia-forgatókönyvnek, más esetben könnyen keresztülhúzhatják az ilyen csoportok az ukrán törekvéseket.

Magyarság helyzete és szerepe Kárpátalján a konfliktus fényében

Kárpátalja többnyire magyarok és ruszinok által lakott, így nem meglepő, hogy a forradalom idején a keleti régiókat leszámítva nyugaton csak Kárpátalja úszta meg nagyobb tüntetések, zavargások és épületfoglalások nélkül. A forradalommal talán ezen a területen szimpatizáltak a legkevésbé, hiszen Kárpátalján, Ukrajna más régióihoz viszonyítva, az életszínvonal jobb volt, valamint autonómiát is élvezett a régió. A forradalommal azonban minden megváltozott. A kijevi vezetés szakított a korábbi hagyományokkal, egy elég erős, nacionalista fordulat következett be. Ennek első lépcsőfoka a kelet-ukrajnai zavargások, majd a nyelvtörvények voltak. Ettől a ponttól kezdve az ukránok minden nemzeti kisebbségben indokolatlan ellenségképet láttak. „Preventív jelleggel” alkottak egy nyelvtörvényt, mely kimondja az ukrán nyelv kizárólagosságát, valamint ellehetetlenítik az anyanyelvi oktatást. A magyar-ukrán kapcsolatokat is sikerült ezen lépésekkel történelmi mélypontra süllyeszteni. Ukrajna nem teljesíti az 1991-ben elfogadott „jószomszédság és együttműködésről” szóló szerződésben foglaltakat. A kárpátaljai magyar konzult kiutasították, több támadást történt magyar épületek ellen, felvonultak sovinszta mozgalmak félelmet keltve a lakosságban, valamint elkezdtek a magyar képviselőket listázni egy olyan oldalon, ahova több felkerült ember vagy merénylet áldozata lett, vagy börtönbe/fogságba került. Ezen cselekedetek csak tovább rontják a két ország viszonyát, valamint Ukrajna célját is hátráltatják, mégpedig, hogy sikeresen véghez vigye az ország nyugati integrációját. Magyarország blokkolja Ukrajna NATO csatlakozásának tárgyalásait, ameddig nem teljesíti a Velencei-bizottság által tett ajánlásokat. Ukrajnának ki kell dolgoznia egy koncepciót arra vonatkozóan, hogy mi az ország hosszútávú célja, mert jelenleg a korrupció, a politikai instabilitás, az oligarchák hatalmi harca jellemzi az ország működését, ami nem csak Ukrajnát, de közvetetten Magyarországot is érinti (gázszállítás a Déli-áramlaton a korábbi ukrán Barátság-vezeték helyett). Ukrajnának fel kell ismernie, hogy Magyarország nem az ellensége, valamint az ilyen retorika, amelyet politikai szinten alkalmaz az ország korábbi és jelenlegi vezetése, nem vezet sehova. Csak gazdasági, társadalmi és politikai válságát mélyíti Ukrajna a teljes elzárkózásával, ezzel végérvényesen kizárva magát az európai közösségből.

Összegzés

Összegezve a dolgozatban foglaltakat, megállapítható, hogy az 2014-es ukrán események kialakulásához összetett tényezők vezettek, melyet a lokális és nem lokális nagyhatalmak kihasználtak. Ukrajna társadalmi és gazdasági struktúrája a Szovjetunió idején formálódott, kifejezetten a Szovjetunió igényeit kielégítve, és a természeti adottságainak kihasználásával sikeresen bele tudott illeszkedni ebbe a struktúrába. A Szovjetunió szétesését követően azonban Ukrajna kénytelen volt átállni az önellátásra, valamint megszűnő piacait és politikai-katonai szövetségét sem tudta más létező rendszerbe való becsatlakozással pótolni, mely összességében megágyazott az ukrán oligarchikus, korrupt rendszer kialakulásának. A különböző, államon belüli aktorok korrupszája és jogszerűtlen cselekvései instabillá és törékennyé tették az államot és nem segítette a társadalmi feszültségek csillapításában.

Viktor Janukovics 2010-es hatalomra kerülése és az általa tervezett reformok gyors kivitelezése, valamint az EU-Ukrajna társulási szerződés felmondása a már létező társadalmi feszültségeket eszkalálta. A 2014-es forradalom egy teljesen új Ukrainát hozott el, amely valószínűleg sohasem fog visszatérni a korábbi állapotába. A nagyhatalmak, kihasználva saját geostratégiai céljaik megvalósításához Ukrajna társadalmi megosztottságát, az ukrán belső konfliktust nemzetközivé tették.

Ahogy a dolgozatom elején fogalmaztam, úgy gondolom, hogy az ukrán konfliktust strukturális problémák is okozták, nem csak nagyhatalmi beavatkozások. Az első fejezetben arra a megállapításra jutottam, hogy az ukrán gazdaság és társadalom mindig egy „nagyobb egésznek a része volt”, azaz a Szovjetunió idején a központi szükségleteket elégítette ki stratégiai lehetőségei révén, az ország termelésügyileg és gazdaságszerkezetileg is erre állt rá. Ez a rendszerváltással gyökeresen megváltozott, hiszen Ukrajna függetlenné vált, valamint társadalmi, etnikai aránya is módosult a korábbi államhoz képest, mely folyamatos feszültséget okozott az ország nyugati és keleti fele között, megágyazva a később kirobbanó forradalomnak és polgárháborúnak.

A második hipotézisem, hogy a média szerepet játszott a konfliktus során, igazolódott. Mind orosz, mind amerikai részről természetesen a saját szájízének megfelelően tájékoztatott az eseményekről és személyekről. Pozitív fényben tüntette fel a saját érdekei mentén tevékenykedő személyeket mindkét hatalom, a másik oldalt mindig kritizálva. Nyugati részről, az antiszemitizmusra érzékeny média szerint nem vettek részt szélsőségesek az Euromaidan eseményekben. Ez természetesen hazugság volt, melynek leplezett célja az volt, hogy a nyugati

közüvélemény pozitívan álljon a forradalmisták oldalán. Orosz résztől a korábban ismert dezinformációs kampány működött az államhoz köthető televíziók részéről, többek között az ukrán szélsőségesek riogatásával, amivel próbáltak lázadást szítani. A média ilyen jellegű alkalmazása hagyománnyal bír, főképp a hidegháború alatt használta a két superhatalom leplezetten a médiát céljai elérésére, ez a hidegháború végével sem változott, csak az eszközök finomodtak.

Az átmeneti ukrán kormánynak több problémával kellett szembenéznie, köztük a Krím elcsatolásával, melyre képtelen volt reagálni, valamint a kirobbanó kelet-ukrajnai zavargásokkal és felkeléssel, melybe az átmeneti kormány belebukott.

A 2014-es ukrajnai eseményekbe bizonyítottan aktívan beavatkozott az Amerikai Egyesült Államok és Oroszország is. Előbbi a forradalom idején a delegált nagykövet, Geoffrey Pyatt és Victoria Nuland, a Külügyminisztérium európai és eurázsiai ügyekért felelős helyettes államtitkára révén, valamint a forradalom előkészítésével, tüntetők képzésével avatkozott be, továbbá a saját emberei előtérbe helyezésével alakította az eseményeket. Oroszország a Krím elfoglalásával, valamint a kelet-ukrajnai szeparatista erőket támogatva avatkozott be az országban zajló eseményekbe. Mindkét hatalom érvényesítette akaratát, előbbi a hatalomváltást érte el, utóbbi pedig visszaszerezte a fennhatóságát az 1991-ben elvesztett Krím felett.

A hibrid hadviselés eszközrendszerét mindkét fél alkalmazta. Az eltérő terminológia és különböző hozzáállás tisztázása után bemutattam, hogy az Amerikai Egyesült Államok milyen hibrid hadviselési módszereket alkalmazott, hogy akaratát érvényesíteni tudja. Ez többek között tartalmazta a pénzügyi nyomásgyakorlást, a tüntetők támogatását akár hivatalos személyek által, akár civil szervezeteken keresztül. A tüntetők és egyéb szélsőséges elemek kiképzése, oktatása erőteljesen hozzájárult a siker eléréséhez, mely nagy hasonlóságot mutat a színes forradalmakkal. Ezeken túlmenően a média segítségével is sikerült beavatkozni leplezetten. Oroszország a média, valamint a nemzetközi jogrendszert kijátszva, az azonosító nélküli katonák bevetése révén vált sikeressé, szintén alkalmazott tüntetőket és felkelőket ahhoz, hogy céljait elérje, belső konfliktusnak álcázva a lezajló eseményeket. Tágabban értelmezve a hibrid hadviselést, ezeket az eszközöket/módszereket sikerült beazonosítanom, mely a két hatalom hibridhadviselése során szükséges volt az akaratérvényesítéseikhez.

A témát érdemes tovább kutatni a kelet-ukrajnai polgárháborúval kapcsolatban, kifejezetten fókuszálva a kulcsszereplőkre, kik irányítják a szeparatista országokat, milyen „belső harc” jellemezte a 2014 után következő évet, milyen orosz titkosszolgálati személyek kerültek vezető beosztásba, valamint érdemes figyelmet fordítani a megerősödő ukrán szélsőséges erőkre, az ő kiképzésüket kik végzik, kiktől kapnak fegyvereket, ellátmányt, sok

esetben jobbat mind a hivatásos katonák. Emellett érdemes ezen irreguláris erők harcviselésének eredményességét kutatni, egyáltalán érhetnek-e el sikereket a polgárháborúban. A dolgozat elolvasását ajánlom mindenkinek, akit érdekelnek a 2014-es ukrajnai események, sok kérdése volt eddig a konfliktussal kapcsolatban, valamint érdeklődik az új generációs hadviselés(ek) és a háborúmentes akaratérvényesítés iránt.

Az általános bizalmatlanság, valamint a szélsőséges nacionalista erők felemelkedése és hozzáállása a nemzetiségi kisebbségekhez ma már nem csak belső, hanem külső feszültségeket is szül, például Magyarországgal vagy Oroszországgal. Ukrajna belső és külső konfliktusainak rendezési lehetőségei a mai napig kérdésesek, azonban az látható, hogy a jelenlegi állapot nem sokáig fenntartható. Alapvető érdeke Ukrajnának, hogy nemzetközi kapcsolatait rendezze szomszédjaival, bennük partnereket, ne ellenségeket lásson, valamint a kisebbségek felé elkövetett állami és nem állami elnyomó eszközöket szükséges megszüntetni, akár nyugati pályán, akár keleti úton marad az ország a későbbiekben. Ez kell, hogy Ukrajna lakosságának és politikai vezetésének az érdeke legyen, amennyiben egy élhető és prosperáló Ukrajnát szeretnének létrehozni a jelenleg az összeomlás szélén táncoló országból.

Felhasznált irodalom

Könyvek:

- Adam Roberts and Timothy Garton Ash (eds.): *Civil Resistance and Power Politics: The Experience of Non-violent Action from Gandhi to the Present*, Oxford University Press, 2009.
- Codevilla, Angelo M.: *POLITICAL WARFARE and PSYCHOLOGICAL OPERATIONS*, National Defense University Press Publications, 1989.
- Howard, G. - Czekaj, M. (Eds.): *Russia's Military Strategy and Doctrine*, The Jamestown Foundation, 2019.
- Kochanowski, Ivan.: *The Far Right in Ukraine During the “Euromaidan” and the War in Donbass*, School of Political Studies University of Ottawa, 2016.
- Korybko, Andrew: *HYBRID WARS: THE INDIRECT ADAPTIVE APPROACH TO REGIME CHANGE*, Moscow Peoples’ Friendship University of Russia, 2015.
- Petersen, Alexandros. *The World Island: Eurasian Geopolitics and the Fate of the West*, Praeger, 2011.
- Richard Sakwa: *Háború a határon, Európa*, 2016.
- Sz. Bíró Zoltán: *Putyin Oroszországa*, Noran Libro, 2019.
- Zande, Dick, et al.: *Countering hybrid threats - Steps for improving EU-NATO cooperation*, Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’, 2021.

Folyóiratok:

- Gomza, Ivan – Nadiia, Koval: *The Winter of Our Discontent: Emotions and Contentious Politics in Ukraine during Euromaidan* In: *Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal* 1, 2015., pp. 39-62
- Gozi, Sandro: *COUNCIL IMPLEMENTING REGULATION (EU) No 810/2014*, Official Journal of the European Union, Volume 57, Legislation 221, 2014., pp. 1-11
- Holmila, Antero: *Re-thinking Nicholas J. Spykman: from historical sociology to balance of power* In: *The International History Review*, 2019., pp. 1-16
- Hüse Kálmán: *Ukrajna – új kül- és biztonságpolitikai irányvonal* In: *Felderítő Szemle*, IX. évfolyam, 2. szám, 2010. június, pp. 31-40
- Kajári Ferenc: *Hibrid Háború Ukrajnában?* In *Honvédségi Szemle*, 143. évfolyam, 2015/5 szám, 2015., pp. 36-44

- Karatnycky, Adrian: Ukraine's Orange Revolution, In: Foreign Affairs, Volume 84, Number 2, 2005., pp. 35-52
- Oğuz, Şafak: RUSSIAN HYBRID WARFARE AND ITS IMPLICATIONS IN THE BLACK SEA In: Journal of Regional Studies, Volume 1 Number 1, 2017., pp. 1-20
- Polese, Abby: Russia, the US, "the Others" and the "101 Things to Do to Win a (Colour) Revolution": Reflections on Georgia and Ukraine In: Debatte: Journal of Contemporary Central and Eastern Europe, Volume 19, Number 1-2, 2011., pp. 421-451

Egyéb forrás:

- About number and composition population of UKRAINE by data All-Ukrainian population census'2001 data, SSC of Ukraine, <http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/nationality/>
- Abukhalil, Asad: US Intervention in the "Arab Spring", E-International Relations, 2012.08.28., <https://www.e-ir.info/2012/08/28/us-intervention-in-the-arab-spring/>
- Agreement on the Settlement of Crisis in Ukraine - full text, The Guardian, 2014.02.21., <https://www.theguardian.com/world/2014/feb/21/agreement-on-the-settlement-of-crisis-in-ukraine-full-text>
- [Alexander Turchinov elected as speaker of Ukrainian Parliament, The Voice of Russia, 2014.02.22,](https://web.archive.org/web/20140223052109/http://voiceofrussia.com/news/2014_02_22/Alexander-Turchinov-elected-as-spiker-of-Ukrainian-Parliament-5922/)
https://web.archive.org/web/20140223052109/http://voiceofrussia.com/news/2014_02_22/Alexander-Turchinov-elected-as-spiker-of-Ukrainian-Parliament-5922/
- [Analysis: Russia's carrot-and-stick battle for Ukraine, BBC News, 2013.12.17.,](https://www.bbc.com/news/world-europe-25401179)
<https://www.bbc.com/news/world-europe-25401179>
- Background People: PATRUSHEV, Nikolai Platonovich, Background People, 2008.07.28.,
https://web.archive.org/web/20130307114436/http://russiaprofile.org/bg_people/resources_whoiswho_alphabet_p_patrushev.html
- Beaumont, Peter: Ukraine edges closer to all-out civil disorder as protests spread from Kiev, Guardian, 2014.02.20.,
<https://www.theguardian.com/world/2014/feb/20/ukraine-protests-spread-from-kiev>
- Bierend, Doug: Photos: The Brutal DIY Weapons of the Ukrainian Revolution, Conde Nast Digital, 9 Mar. 2014., <http://www.wired.com/2014/03/ukraine-diy-weapons/>

- Biography of the new Head of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine Arseniy Yatsenyuk, Radio Svoboda, 2007.03.21., <https://www.radiosvoboda.org/a/961182.html>
- Bonner, Brian – Grytsenko, Oksana: Klimkin: Russia trying to force renegotiation of Minsk deals, Kyiv Post, 2015.01.19., <https://www.kyivpost.com/article/content/war-against-ukraine/klimkin-russia-trying-to-force-renegotiation-of-minsk-deals-377709.html>
- Bridge, Robert: Obama openly admits 'brokering power transition' in Ukraine, RussiaToday, 2015.02.01., <https://www.rt.com/op-ed/228379-obama-power-transition-ukraine/>
- Brok, Elmar - Saryusz-Wolski, Jacek: Key MEPs warn Ukraine authorities not to use force against pro-Europe protestors, Eastern Partnership policy, Foreign Affairs Committee, 2013.11.26, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20131126IPR26201/key-meps-warn-ukraine-authorities-not-to-use-force-against-pro-europe-protestors>
- Byrne, Peter: President taps Pshonka, a loyalist with questionable record, as top prosecutor, 2010.11.12. <https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/president-taps-pshonka-a-loyalist-with-questionabl-89690.html>
- Central Intelligence Agency (<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ukraine/#economy>)
- Central Intelligence Agency (<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ukraine/#people-and-society>)
- Central Intelligence Agency (<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ukraine/#economy>)
- Chraibi, Christine: December 11, 2013: the bell ringer of St. Michael's, EuroMaidan Press, 2016.12.10., <http://euromaidanpress.com/2016/12/10/december-11-2013-the-bell-ringer-of-st-michaels/>
- Conflict in Ukraine, Council on Foreign Relations, <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-ukraine;>
- Danilova, Maria: Viktor Yanukovich asks Ukraine's military to disobey interim government, Toronto Star, 2014.03.11., [Viktor Yanukovich asks Ukraine's military to disobey interim government | The Star](http://www.thestar.com/Canada/ukraine/Viktor_Yanukovich_asks_Ukraine_s_military_to_disobey_interim_government_|_The_Star)

- Dasha Zubkova (<https://ukranews.com/en/news/550164-constitutional-court-declares-law-on-language-policy-unconstitutional>)
- Decline in industrial production in Ukraine in October 2013 slows to 4.9 percent, Kyiv Post, 2013.11.18., <https://www.kyivpost.com/article/content/business/decline-in-industrial-production-in-ukraine-in-october-2013-slows-to-49-percent-332016.html>
- Dr. Yaron Friedman, When Putin decided to help Assad, <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4866149,00.html>
- Embassy Donetsk: the Donbas dacha, Atlantic Council's Digital Forensic Research Lab, 2020.04.16., <https://medium.com/dfrlab/embassy-donetsk-the-donbas-dacha-6d46966131a4>
- Englund, Will – Lally, Kathy: In Ukraine, protesters appear to be preparing for battle, The Washington Post, 2014.01.20., https://www.washingtonpost.com/world/in-ukraine-protesters-appear-to-be-preparing-for-battle/2014/01/20/904cdc72-81bd-11e3-9dd4-e7278db80d86_story.html
- EP President hopes Yanukovich will start listening to Maidan voices, Interfax-Ukraine, 2013.12.08., <https://en.interfax.com.ua/news/general/180163.html>
- EU diplomats go to demo site in Kyiv, Interfax-Ukraine, 2013.12.09., <https://en.interfax.com.ua/news/general/180376.html>
- EuroMaidan rallies in Ukraine (Feb. 21 live updates), Kyiv Post, 2014.02.21., <https://web.archive.org/web/20140221182944/http://www.kyivpost.com/content/kyiv/euromaidan-rallies-in-ukraine-feb-21-live-updates-337287.html>
- EU-Ukraine Association Agreement to be signed, Ukraine to go to Europe – speaker, Interfax, 2013.09.25., https://interfax.com/newsroom/top-stories/47811/?sphrase_id=41428
- Five killed, at least 300 injured, in police assaults on EuroMaidan protesters, Kyiv Post, 2014.01.22., <https://web.archive.org/web/20140123001810/http://www.kyivpost.com/content/ukraine/five-killed-at-least-300-injured-in-police-assaults-on-euromaidan-protesters-335384.html>
- Gold, Michael: JEWISH UKRAINIAN MAIDAN SELF-DEFENSE LEADER: At the end of the day, living in this country has been worth it – because we've lived to see the Maidan., VAADUA, 2014. february, <https://vaadua.org/news/stoilo-zhit-v-etoy-strane-chtoby-dozhit-do-maydana>

- Grove, Thomas: 'From Kiev, no orders' as east Ukraine police slip out of control, Reuters, 2014.04.30., <https://www.reuters.com/article/uk-ukraine-crisis-police-idUKKBN0DG1IT20140430>
- Higgins, Andrew – E. Kramer, Andrew: Ukraine Leader Was Defeated Even Before He Was Ousted, The New York Times, 2015.01.03., <https://www.nytimes.com/2015/01/04/world/europe/ukraine-leader-was-defeated-even-before-he-was-ousted.html?referrer&r=3>
- HírTV (<https://hirtv.hu/hirtvkulfold/porosenko-alairta-a-sokat-vitatott-nyelvtorvenyt-2481042>)
- Hoffman, Frank: On not-so-new warfare: political warfare vs hybrid threats, Texas National Security Review, 2014.07.28., <https://warontherocks.com/2014/07/on-not-so-new-warfare-political-warfare-vs-hybrid-threats/>
- Hromadske: Destroying Barricades during Ukraine's EuroMaidan. December 11, 2013. Kyiv, Ukraine, Youtube, 2014.11.20., <https://www.youtube.com/watch?v=qrDKraRbzUE>
- ITV News: Violent clashes between Russians and Ukrainians, Youtube, 2014.04.28., <https://www.youtube.com/watch?v=FCzpMvoB7yc>
- J. Miller, Christopher: Police attack on Kyiv's EuroMaidan demonstrators draws international outrage (UPDATES) Kyiv Post, 2013.11.30., <https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/diplomats-condemn-attacks-on-euromaidan-protestors-in-kyiv-332685.html>;
- J. Miller, Christopher: Police attack on Kyiv's EuroMaidan demonstrators draws international outrage (UPDATES) Kyiv Post, 2013.11.30., <https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/diplomats-condemn-attacks-on-euromaidan-protestors-in-kyiv-332685.html>
- Janukovics amerikai szenátoroknak fogadkozott, Index, 2013.12.16. https://index.hu/kulfold/2013/12/16/janukovics_amerikai_szenatoroknak_fogadkozott/
- Kennan, George F.: The Inauguration of Organized Political Warfare [Redacted Version], History and Public Policy Program Digital Archive, April 30, 1948.
- Kerry, John: Kerry: Most Eastern Partnership states make tangible progress, yet challenges remain, Interfax-Ukraine News Agency, <https://en.interfax.com.ua/news/general/177437.html>

- Kissinger, Henry A.: Defining a U.S. Role in the Arab Spring, Henry A. Kissinger, <https://www.henryakissinger.com/articles/defining-a-u-s-role-in-the-arab-spring/>
- Mackinnon, Amy: Russia's Wagner Group Doesn't Actually Exist, Foreign Policy, <https://foreignpolicy.com/2021/07/06/what-is-wagner-group-russia-mercenaries-military-contractor/>
- [Mass clashes among Berkut and protesters at crossroad of Instytutaska and Shovkovychna Streets start, UNIAN, 2014.02.18., https://www.unian.info/politics/885662-mass-clashes-among-berkut-and-protesters-at-crossroad-of-instytutaska-and-shovkovychna-streets-start.html](https://www.unian.info/politics/885662-mass-clashes-among-berkut-and-protesters-at-crossroad-of-instytutaska-and-shovkovychna-streets-start.html)
- Matthews, Owen: Ukraine: Heading for Civil War, Newsweek LLC, 2014.02.20. <https://web.archive.org/web/20140220055425/http://www.newsweek.com/ukraine-heading-civil-war-229494>
- Milne, Seumas: Now the truth emerges: how the US fuelled the rise of Isis in Syria and Iraq, BBC, 2015, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/jun/03/us-isis-syria-iraq>
- Mission, Open Ukraine, 2014, <https://openukraine.org/en/about/mission>;
- Mozgovaya, Natasha: Q&A with US Amb. Geoffrey Pyatt: Ukraine Crisis Escalates as War Fears Grow, Voice of America, 2014.04.14., <https://www.voanews.com/a/q-and-a-with-us-amb-geoffrey-pyatt-ukraine-crisis-escalates-as-war-fears-grow/1893136.html>
- On Demand News: F*** the EU: Alleged audio of US diplomat Victoria Nuland swearing, Youtube, 2014.02.07., <https://www.youtube.com/watch?v=L2XNN0Yt6D8>
- On Demand News: F*** the EU: Alleged audio of US diplomat Victoria Nuland swearing, Youtube, 2014.02.07., <https://www.youtube.com/watch?v=L2XNN0Yt6D8>;
- Opposition leaders sign deal with president to end crisis in Ukraine, Fox News, 2014.02.21., <https://www.foxnews.com/world/opposition-leaders-sign-deal-with-president-to-end-crisis-in-ukraine>
- [Opposition on offensive in protests against Ukraine President Yanukovych, Deutsche Welle, 2013.12.02., https://www.dw.com/en/opposition-on-offensive-in-protests-against-ukraine-president-yanukovych/a-17267389](https://www.dw.com/en/opposition-on-offensive-in-protests-against-ukraine-president-yanukovych/a-17267389)

- P. Noonan, Michael: Re-inventing political warfare, U.S. News & World Report L.P., 2013.08.16., <https://www.usnews.com/opinion/blogs/world-report/2013/08/16/political-warfare-in-a-time-of-defense-cuts>
- Partners, Open Ukraine, 2015, <https://ksf.openukraine.org/en/ksf/2015/partners>
- Patrushev, Nikolai: Terrorism, Ukraine and the American threat: the view from Russia, The Guardian, 2015.07.15., <https://www.theguardian.com/world/2015/jul/15/russia-terrorism-ukraine-america-putin>
- People put an ultimatum: Yanukovich's resignation by morning, Ukrayinska Pravda, 2014.02.21., <https://web.archive.org/web/20140222005057/http://www.pravda.com.ua/news/2014/02/21/7015590/>
- People's Deputy Arseniy Yatseniuk was elected Chairman of The Verkhovna Rada of Ukraine of the 6th Convocation, Verkhovna Rada of Ukraine, 2007.12.04., <https://www.rada.gov.ua/en/news/News/11891.html>;
- Population of Ukraine between 1998-2020, SSC of Ukraine, http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ds/nas_rik/nas_e/nas_rik_e.html
- Quinn-Judge, Paul – Zarakhovych, Yuri: The Orange Revolution, TIME, 2004.11.28., <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,832225,00.html>
- Rada expresses confidence in prime minister Yatsenyuk, Kyiv Post, 2014.07.30., <https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/rada-expresses-confidence-in-prime-minister-yatsenyuk-358770.html>
- Rogers, Jon: Why did Russia annex Crimea and what happened on the Kerch Strait?, The Sun, 2019.04.19., <https://www.thesun.co.uk/news/7843915/russia-annex-crimea-kerch-strait-ukraine/>
- Rugar, Terri: A quick guide to the people in the U.S. diplomats' call on Ukraine, The Washington Post, 2014.02.16., https://www.washingtonpost.com/world/national-security/a-quick-guide-to-the-people-in-the-us-diplomats-call-on-ukraine/2014/02/06/9b889714-8f4d-11e3-b46a-5a3d0d2130da_story.html
- Ruptly: Ukraine: Clashes as pro-Russian protesters seize government building, Youtube, 2014.03.01., <https://www.youtube.com/watch?v=r9LLwNGDZE>
- Russia offers Ukraine major economic assistance, BBC News, 2013.12.17., <https://www.bbc.com/news/world-europe-25411118>

- [Russia sets off trade war to prevent Ukraine from signing agreement with EU, says UDAR, Kyiv Post, 2013.08.14., https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/russia-sets-off-trade-war-to-prevent-ukraine-from-signing-agreement-with-eu-says-udar-328366.html](https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/russia-sets-off-trade-war-to-prevent-ukraine-from-signing-agreement-with-eu-says-udar-328366.html)
- Schreck, Carl: From 'Not Us' To 'Why Hide It?': How Russia Denied Its Crimea Invasion, Then Admitted It, RadioFreeEurope, 2019.02.26., <https://www.rferl.org/a/from-not-us-to-why-hide-it-how-russia-denied-its-crimea-invasion-then-admitted-it/29791806.html>
- Security forces broke into the Maidan, Ukrayinska Pravda, 2013.12.11., [https://web.archive.org/web/20131215011300/http://ukr1.pravda.com.ua/news/2013/12/11/7006027/;](https://web.archive.org/web/20131215011300/http://ukr1.pravda.com.ua/news/2013/12/11/7006027/)
- Sindelar, Daisy: Was Yanukovych's Ouster Constitutional?, Radio Free Europe, 2014.02.23., <https://www.rferl.org/a/was-yanukovychs-ouster-constitutional/25274346.html>
- Smith-Spark, Laura – Magnay, Diana – Butenko, Victoria: Ukraine government resigns, parliament scraps anti-protest laws amid crisis, CNN, 2014.01.28., [https://edition.cnn.com/2014/01/28/world/europe/ukraine-protests/;](https://edition.cnn.com/2014/01/28/world/europe/ukraine-protests/)
- Solodkov, A.: The period of disintegration: the last December of the Union. 26 December 1991, RBC, 2016.12.06., <https://www.rbc.ru/politics/26/12/2016/585bea709a794761ac0b5c55>
- Sonne, Paul: Poroshenko Declares Victory in Ukraine Presidential Election, The Wall Street Journal, 2014.05.25, <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052702304811904579583413180447156>
- Soviet Leaders Recall 'Inevitable' Breakup Of Soviet Union, RadioFreeEurope, 2006.12.08., <https://www.rferl.org/a/1073305.html>
- SSC of Ukraine (<http://www.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/language/>) letöltés ideje: 2021.08.04.
- Students join protests in Ukraine over EU deal, Fox News, 2013. november 26, <https://www.foxnews.com/world/students-join-protests-in-ukraine-over-eu-deal>
- Subramanian, Courtney: Explainer: Biden, allies pushed out Ukrainian prosecutor because he didn't pursue corruption cases, USA Today, 2019.10.03. <https://eu.usatoday.com/story/news/politics/2019/10/03/what-really-happened-when-biden-forced-out-ukraines-top-prosecutor/3785620002/>

- Suspected killers of journalist Georgy Gongadze named, Riporters Without Borders, 2005.08.09., <https://rsf.org/en/news/suspected-killers-journalist-georgy-gongadze-named>
- The Church condemned the actions of law enforcement officers on Wednesday night on the Maidan, Radio Svoboda, 2013.12.11., <https://www.radiosvoboda.org/a/25196572.html>
- The Trilateral Commission (Europe) 37th European meeting in Krakow/Poland 25-27 october 2013, Ukraine and the European Union, The Trilateral Commission, <https://institutdelors.eu/wp-content/uploads/2018/01/final-krakow-programme-2013-on-oct-23.pdf>
- Toby Nwazor, Former CIA Director Joins Burisma, and It Is Good News, 2017, https://www.huffpost.com/entry/former-cia-director-joins-burisma-and-it-is-good-news_b_58adf600e4b01f4ab51c75a4
- TradingEconomics (<https://tradingeconomics.com/ukraine/gdp-per-capita>)
- Ukraine drops EU plans and looks to Russia, Aljazeera, 2013.11.21, <https://www.aljazeera.com/news/2013/11/21/ukraine-drops-eu-plans-and-looks-to-russia/>;
- Ukraine fails to sign landmark deal at EU summit, EuroNews, 2013.11.29., <https://uk.news.yahoo.com/video/ukraine-fails-sign-landmark-deal-083102747.html>
- Ukraine PM Mykola Azarov warns of coup in making, BBC News, 2013.12.02., <https://www.bbc.com/news/world-europe-25192792>
- Ukraine police move on protesters and opposition party, BBC News, 2013.12.09., <https://www.bbc.com/news/world-europe-25307255>
- Ukraine prosecutors charge ally of opposition leader Tymoshenko, Kyiv Post, 2010.12.13., <https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/ukraine-prosecutors-charge-ally-of-opposition-lead-92737.html>
- Ukraine still wants historic pact with EU, Oman Observer, 2013.11.27., <https://web.archive.org/web/20140125161035/http://main.omanobserver.om/?p=34172>
- Ukraine to issue Eurobonds; Russia will purchase \$15 bln, says Russian finance minister, Interfax-Ukraine, 2013.12.17., <https://en.interfax.com.ua/news/economic/182491.html>

- [Ukraine to resume preparing agreement with EU when compensation for production drop found – Boiko, Interfax, 2013.11.21., https://en.interfax.com.ua/news/general/176144.html](https://en.interfax.com.ua/news/general/176144.html)
- Ukraine: Speaker Oleksandr Turchynov named interim president, BBC News, 2014.02.23., [https://www.bbc.com/news/world-europe-26312008;](https://www.bbc.com/news/world-europe-26312008)
- Ukraine's Employers Federation: Russia's customs service halts all Ukrainian imports, Kyiv Post, 2013.08.14., [https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/ukraines-employers-federation-russias-customs-service-halts-all-ukrainian-imports-328360.html;](https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/ukraines-employers-federation-russias-customs-service-halts-all-ukrainian-imports-328360.html)
- Ukraine's jailed Tymoshenko calls off hunger strike, Kyiv Post, 2012.11.16, <https://www.kyivpost.com/article/content/yulia-tymoshenko/ukraines-jailed-tymoshenko-calls-off-hunger-strike-316252.html>
- Ukrainian Interior Ministry has questions about a Thursday blast at Trade Unions House in Kyiv, Interfax, 2014.02.07., <https://en.interfax.com.ua/news/general/189212.html>
- [Ukrainian Prime Minister Resigns as Parliament Repeals Restrictive Laws, The New York Times 2014.01.28., https://www.nytimes.com/2014/01/29/world/europe/ukraine-prime-minister-resign.html](https://www.nytimes.com/2014/01/29/world/europe/ukraine-prime-minister-resign.html)
- US Condemns Deadly Violence in Ukraine, Sputnik, 2014.01.22. <https://sputniknews.com/20140122/US-Condemns-Deadly-Violence-in-Ukraine-186817142.html>
- Verkhovna Rada
([http://gska2.rada.gov.ua:7777/site/postanova_eng/Declaration of State Sovereignty of Ukraine rev1.htm](http://gska2.rada.gov.ua:7777/site/postanova_eng/Declaration_of_State_Sovereignty_of_Ukraine_rev1.htm)) l
- Verkhovna Rada
([http://gska2.rada.gov.ua:7777/site/postanova_eng/Rres Declaration Independence rev12.html](http://gska2.rada.gov.ua:7777/site/postanova_eng/Rres_Declaration_Independence_rev12.html))
- [Verkhovna Rada approved composition of new government, TASS, 2014.02.27., https://tass.com/world/721259](https://tass.com/world/721259)
- Williams, Matthias: Murdered journalist buried in Ukraine 16 years after beheading, Reuters, 2016.03.22., <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-gongadze-idUSKCN0WO2LH>